

curier economic legislativ

Societățile comerciale — parteneri în schimburile comerciale internaționale

Axate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, întreprinderile din țările cu economie capitalistă îmbracă o multitudine de forme, având însă toate o trăsătură comună: la baza constituirii lor stă ideea de investire de capital în vederea obținerii unui profit cât mai mare, în condițiile limitării riscurilor privind investițiile făcute.

Cititorul s-ar putea să se întrebe: De ce este util să se studieze modul de constituire și funcționare a întreprinderilor din țările cu economie capitalistă? Răspunsul nu este simplu; el comportă unele motivații.

În condițiile actuale, când pe plan mondial se dispută o concurență acerbă, promovarea eficientă a operațiunilor de comerț exterior cu parteneri din țările cu orinduire capitalistă impune desfășurarea unor multiple activități, printre care cele privind studierea piețelor și a conjuncturii se află pe primul loc. Așa cum nu se pot presupune relații de comerț exterior fără o temeinică studiere a pieței partenerilor potențiali, tot astfel este de neconceput ca în tratativele care se duc cu reprezentanții firmelor externe — de regulă societăți comerciale — reprezentanții întreprinderilor românești să nu le cunoască forma organizatorică, de conducere și funcționare.

La întrebări ca: Are competența de a semna un contract reprezentantul gerant al unei societăți? Cum funcționează o societate cu răspundere limitată? Trebuie ca administratorul-director general al unei societăți anonime să dispună de o procură specială pentru a semna un contract? — orice economist sau inginer abilitat să conducă tratative trebuie să-și poată răspunde, fără vreo prealabilă consultare.

Importanța studierii întreprinderii, respectiv a societăților comerciale din statele cu economie capitalistă nu se rezumă numai la cunoașterea partenerului extern. Cum bine se știe, o formă de cooperare economică internațională este aceea a constituirii de societăți mixte. Or, noțiunea de societate mixtă este strâns legată de aceea de societate comercială, prima trebuind să ia formele secundei, pentru a putea fi înființată. La rîndul lor, societățile comerciale pot îmbrăca forme diferite, cu particularități și reglementări proprii fiecăreia din ele, uneori sensibil diferite față de normele cu caracter general. Dacă avem în vedere și faptul că unele aspecte legate de constitu-

irea sau funcționarea aceluiași forme de societate au uneori o reglementare diferită, de la țară la țară, necesitatea studierii acestor forme apare și mai evidentă.

1. CONCEPTUL DE COMERCIANT ȘI FIRMA COMERCIALĂ

1.1. Acte și fapte de comerț

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de comerciant se impune o explicare, chiar și foarte pe scurt a două noțiuni: acte de comerț și fapte de comerț: aceste noțiuni, la rîndul lor, trebuie precedate de alte două și anume acte juridice și fapte juridice.

Ca urmare, în cele ce urmează vom prezenta, mai întâi, conceptul de acte și fapte de comerț exterior în lumina dreptului nostru, după care ne vom ocupa de actele de comerț din țările cu economie capitalistă.

a) **Acte de comerț exterior.** Prin act juridic se înțelege o manifestare de voință săvîrșită cu scopul de a da naștere, a modifica, a transmite sau a stinge drepturi și obligații. Exemple: vânzare-cumpărare, donație, închiriere, partaj etc.

Pentru ca un act juridic de drept comun civil să constituie **act juridic de comerț exterior** trebuie să îndeplinească două condiții determinante:

— prima, să fie efectuat de către o întreprindere de comerț exterior în cadrul obiectului său de activitate; aceasta înseamnă că actul juridic respectiv este un act comercial, constituind în mod obișnuit o activitate economică, adică îndeplinește **criteriul de comercialitate**;

— a doua condiție pe care trebuie să o îndeplinească actul juridic este aceea de **internaționalitate**, în sensul că să conțină unele elemente de extraneitate, cum ar fi: unul din participanți să fie o persoană juridică sau fizică străină; obiectul actului juridic să fie susceptibil a fi executat și transportat în țări diferite (o marfă care trece mai multe granițe); prețul prestației să fie stabilit și plătit într-o valută (dolari, franci elvețieni, ruble etc.).

Facem mențiunea că cele două criterii — comercialitatea și internaționalitatea — trebuie să se regăsească cumulativ, pentru ca un act juridic să fie considerat act de comerț exterior. Cu alte cuvinte, caracterul de extraneitate al unui act juridic se conjugă cu cel comercial pentru a conferi aceluși act juridic natura de act juridic de comerț exterior. Astfel, dacă un străin, persoană fizică sau persoană juridică aflată în țara noastră cumpără cu

bani în scopul satisfacerii unor nevoi de consumație individuală, actul juridic astfel încheiat, deși conține un element de extraneitate, nu este un act juridic de comerț exterior.

Potrivit art. 3 al Legii nr. 1/1971 privind activitățile de comerț exterior și de cooperare economică și tehnico-științifică, sînt acte de comerț exterior: vânzarea-cumpărarea sau schimbul de mărfuri, prestările de servicii, transporturile și expedițiile internaționale, proiectare și executarea de lucrări, asistență sau colaborare tehnică, acordare de licențe, pentru folosirea brevetelor de invenții, consignația sau depozitul, reprezentarea și comisionul, operațiunile financiar-valutare, asigurări, turismul ș.a.

Modul de redactare al art. 3 din legea amintită impune unele precizări. Legea nu stabilește care anume sînt acte de comerț, ci se mulțumește să stabilească **activitățile de comerț exterior**. Această noțiune are o sferă mult mai cuprinzătoare, incluzînd, alături de actele juridice de comerț exterior menționate mai sus, și operațiunile tehnico-materiale care intervin, în acest domeniu, operațiuni lipsite de semnificație juridică. Astfel, spre exemplu, legea, consideră activități și prospectările, demersurile, tratativele privind operațiunile de comerț exterior, care nu se materializează în mod necesar în acte juridice, putînd rămîne simple operațiuni tehnico-materiale.

De asemenea, actele de comerț exterior nu trebuie confundate nici cu **actele de comerț intern**. Sfera de cuprindere a acestora din urmă se limitează la actele juridice care intervin în activitatea de comerț interior, cum sînt: cumpărarea și desfacerea mărfurilor către populație, desfacerea mărfurilor prin consignație; intermedierea de vânzări-cumpărări etc.

b) **Fapte de comerț exterior**. Prin **fapt juridic** se înțelege atît un eveniment material, cît și o manifestare de voință săvîrșită în alt scop decît acela de a produce efecte de drept, care dau naștere, modifică, transmit sau sting drepturi și obligații. Pentru ca un fapt juridic să constituie un **fapt juridic de comerț exterior**, trebuie să conțină aceleași elemente, aceleași criterii distinctive ca și în cazul actelor de comerț exterior: comercialitatea și internaționalitatea.

Referindu-ne numai la domeniul care ne preocupă, dăm cîteva exemple de fapte juridice de comerț exterior care pot apărea în raporturile întreprinderilor noastre cu cele străine: uzurparea dreptului de marcă de fabrică, de comerț și de servicii sau a altor drepturi de proprietate industrială, concurența neloială, plata sau încasarea unor sume nedatorate etc.

Așa cum vom vedea într-o viitoare secțiune, delimitarea actelor și faptelor de comerț exterior de actele și faptele juridice interne, prezintă importanță sub aspectul dreptului aplicabil. Raporturile juridice care se nasc în urma unui act sau fapt de comerț exterior ies de sub cîrmuirea dreptului intern, astfel de reglementări avînd izvoare multiple: tratatele internaționale, uzanțele și sistemele de drept ale statelor.

c) **Actele de comerț în legislația statelor cu economie capitalistă**. Calificarea unui act juridic drept act de comerț urmează reguli diferite, în funcție de conceptul îmbrățișat de sistemul de drept național, statele cu economie capitaliste cunoscînd două concepte mari: conceptul de act de comerț potrivit sistemului obiectiv; conceptul potrivit sistemului subiectiv.

Potrivit sistemului obiectiv — adoptat de dreptul francez, belgian, spaniol, statele Americii Latine etc. — actul de comerț este caracterizat prin elemente intrinseci, indiferent de faptul dacă persoana care îl săvîrșește este sau nu comerciant; aceste elemente sînt: obiectul (exemplu: operațiuni bancare), scopul (exemplu: cumpărarea în scopul de revindere), forma (exemplu: tragerea unei cambii)

Așadar, potrivit conceptului obiectiv asupra actelor de comerț, acestea includ acele acte juridice care privesc:

— **acte obiective de comerț**: cumpărarea și vânzarea comercială, inclusiv producerea de mărfuri în scopul vânzării; operații de primire de mărfuri în consignație, în scopul vânzării lor; operații făcute asupra imobilelor, în scop de speculație; operații bancare și de bursă; operațiuni cambiale ș.a.;

— **acte auxiliare de comerț**, numite și acte accesorii de comerț, cuprînd operațiuni care se interpun în sfera schimbului, cum sînt transportul maritim sau fluvial, precum și mijlocirea de tranzacții.

Potrivit sistemului subiectiv — adoptat de legislația R.F.G. și a altor state — conceptul de act de comerț se determină în funcție de un criteriu subsidiar; în lumina acestui sistem, este act de comerț orice act juridic săvîrșit de o persoană care are calitatea de comerciant.

1.2. Comerciant: persoană fizică — persoană juridică

Comerțul, ca activitate de intermediere între producători și consumatori, s-a conturat cu milenii în urmă, odată cu apariția monedei, cînd schimbul în natură — troc — a fost înlocuit cu circuitul M—B—M și B—M—B. Odată cu apariția primelor state centralizate au fost edictate coduri de legi, care cuprînd și norme de drept privind organizarea și efectuarea actelor de comerț. Codul lui Hammurabi (1728—1686 i.e.n., creatorul statului centralizat babilonian) este elocvent în acest sens: tratează despre contracte în 44 de articole, din care 7 reglementează societățile comerciale.

În evul mediu comerțul s-a dezvoltat continuu, ajungînd să îmbrace forme moderne odată cu apariția modului de producție capitalist. Sistemele de drept național au urmat aceeași cale de continuă perfecționare. Astfel, încă în 1673, Colbert, promotorul mercantilismului în Franța lui Ludovic al XIV-lea, a elaborat și a făcut să fie edictată Ordonanța privind organizarea comerțului, ale cărui norme de drept au servit ca îndrumar pentru Codul comercial francez, din 1808.

În prezent, statele cu economie capitalistă cunosc două sisteme diferite de reglementare a comerțului. În unele state, cum este Franța și alte state care au urmat modelul ei, sistemul este dualist, în sensul că există un cod civil, care constituie dreptul comun, și, separat, un cod comercial, care reglementează raporturile dintre comercianți. În alte state, așa cum este cazul cu Italia, R.F.G. și altele, normele de drept privind comerțul sînt cuprinse în cadrul unui sistem unitar de legi, de regulă, sub forma unui cod civil. Indiferent de tehnica legislativă urmată, toate statele cu economie capitalistă dispun de reglementări precise și detaliate privind activitatea comercială, care este desfășurată atît de comercianți — persoane fizice, cît și de comercianți — persoane juridice.

În prezent, datorită concentrării continue a capitalului, în vederea asigurării unei producții moderne, iar pe de altă parte, pentru limitarea răspunderii la capitalul subscris, comerciantul-persoană fizică ocupă un loc tot mai nesemnificativ în comerțul internațional. Cu toate acestea, el mai poate să apară în raporturile comerciale ale întreprinderilor noastre de comerț exterior, în special în operațiunile de intermediere, motiv ce ne determină să-l prezentăm, chiar și foarte pe scurt.

a) **Comerciant — persoană fizică**. Calitatea de comerciant-persoană fizică se dobîndește diferit, în funcție de conceptul subiectiv sau obiectiv care domină sistemul de drept național.

Potrivit conceptului subiectiv, adoptat de legislația comercială a R.F.G. și a altor state, comerciant cu firmă individuală este persoana fizică care execută o profesie comercială și are numele sau firma înscrisă în registrul profesional de comerț, sau aceea care are o întreprindere economică organizată, efectuînd operațiuni de intermediere în producție și circulația bunurilor și în care-și desfășoară activitatea după anumite metode. Deci,

odată cu înscrierea în registrul profesional de comerț, persoana fizică dobândește calitatea de comerciant indiferent dacă săvârșește ori nu acte de comerț.

Conceptul obiectiv, adoptat de Codul comercial francez este axat, pe noțiunea de act de comerț. Pentru determinarea conceptului de comerciant, se are în vedere nu profesiunea comercială a persoanei fizice respective, unită cu faptul înscrierii firmei în registrul de comerț, ci săvârșirea de către ea a unor acte de comerț obiective sau prin natura lor, în mod obișnuit și cu titlu profesional, indiferent de faptul dacă este sau nu înscrisă în acest registru. Așadar, calificarea legală a noțiunii de comerciant este dată de următoarele elemente: executarea repetată a unor acte de comerț obiective sau auxiliare; această exercitare să se facă cu titlu profesional; persoana fizică să lucreze în numele său propriu, angajându-și astfel răspunderea sa nemărginită.

b) **Comerciant — persoană juridică.** Apariția pe scena comerțului a comerciantului persoană juridică a fost determinată atât de factori socio-politici, cât mai ales, de factori economici. Factori — economici și sociali —, apăruiți după depășirea perioadei în care modul de producție era bazat pe munca sclavilor, printre care dezvoltarea comerțului, lipsa unor principii de drept comun care să reglementeze indiviziunea, opreliștile impuse clericilor, militarilor și nobililor de a face acte degradante cum era comerțul și împrumutul cu dobândă — au impus căutarea unor instituții de drept care să răspundă situației economice noi și să surmonteze unele perceptive morale și de etică depășite. Aceasta, cu atât mai mult, dacă avem în vedere că tocmai primele două clase — clericii și militarii — dețineau însemnate capitaluri mobiliare care riscuau să rămână nefructificate. Pe de altă parte, în perioada de înflorire a comerțului italian, ce a urmat cruciadelor, sfera geografică a afacerilor s-a extins considerabil: un circuit intens de schimburi comerciale s-a stabilit de-a lungul drumurilor ce legau centrul și vestul Europei de porturile de îmbarcare pentru Orient — Veneția, Bari, Genova etc. — operații care sollicitau importante credite. Comercianții, persoane fizice din acea vreme, oricât de importante ar fi fost propriile lor capitaluri, au simțit nevoia de a face apel la resursele altora, atât din pricină că, comerțul făcându-se mai ales pe mare, reclama însemnate mijloace financiare pentru echiparea, armarea și traficul vaselor comerciale, cât mai ales, pentru că riscurile unor asemenea operațiuni erau, în acea vreme deosebit de mari.

La început, creditele, născute în aceste condiții, erau acordate pentru fiecare act de comerț în parte, respectiv pentru fiecare expediție maritimă, contractul astfel încheiat având un profund caracter aleatoriu; vitregiile naturii, plătoria, imperfecțiunile tehnice ale navigației îi imprimau din plin această caracteristică. Însă, pe măsură ce comerțul maritim se intensifică și este continuat, în mod sistematic pe uscat — prin nenumărate porturi, drumuri terestre și centre comerciale din interiorul statelor în formare — caracterul aleatoriu al contractului de împrumut se atenuază, devenind din ce în ce mai stabil, mai fără riscuri. Astfel se naște creditul de lungă durată, al cărui volum sporește mereu; se cere deci, pregnant, găsirea unor soluții pentru a învinge opreliștile de care am vorbit. Cu alte cuvinte, a devenit necesar ca, fără schimbarea ordinii sociale (și implicit de drept), care impunea unele restricții păturilor conducătoare, respectiv clericilor să nu împrumute bani cu dobândă (Dreptul canonic), iar nobililor și militarilor să nu facă acte de comerț, să se găsească soluții economico-juridice care, prin eludarea interdicțiilor amintite, să permită investirea capitalurilor deținute de către aceste pături.

Soluția a fost găsită în contractul în comandită. În acest contract, creditorul care împrumuta fondurile era comanditarul (comendant), iar debitorul era comanditatul (comendant). Potrivit acestui contract, între părți se nasc drepturi și obligații a căror natură le dau creditorilor ca-

litatea de asociați care își limitează răspunderea la suma adusă ca aport în societatea astfel născută. Aceștia, evident, nu aveau dreptul să se amestece în gestiunea întreprinderii și ceea ce este cel mai important, **numele lor rămânea ocult.** Așa fiind, nobilii, clericii și toți cei loviți de interdicția de a specula fondurile proprii, puteau de acum înainte să le fructifice în voie.

Iată deci, cum a fost escaladată prima barieră: interdicția păturilor conducătoare de a împrumuta bani cu dobândă și, respectiv, de a face acte de comerț. A mai rămas de făcut pasul următor pentru a se naște societatea comercială cu personalitate juridică proprie. Acest pas a fost grăbit de alți factori de ordin economic, printre care cel mai important este următorul: Creditorii (pentru a avea cât mai multe elemente care erau determinate în acordarea creditelor) vroiau să cunoască în momentul când li se solicita creditul de către membrii societății, în ce măsură acesta era garantat. Cu alte cuvinte, care era existența garanțiilor date de asociați privind împrumutul care urma să fie acordat. Evident, în condițiile în care creditorii sociali veneau în concurs cu creditorii personali ai fiecărui asociat — consecință a regimului de indiviziune a bunurilor aduse ca aport — garanțiile pentru credite acordate societății, în scop lucrativ erau substanțial diminuate. Această realitate economică a impus, deci, găsirea unui cadru juridic care să asigure separarea patrimoniului propriu fiecărui asociat de cel al societății constituite prin contractul de comandită. Pentru a răspunde la acest deziderat economic obiectiv al acelei epoci, au fost inventate și puse în mișcare o serie de tehnici juridice cum sînt: acordarea unui nume propriu societății, un sediu social și o publicitate, prin care asociații declară — după anumite prescripții legale — că societatea astfel înființată are personalitate juridică proprie și, implicit, un patrimoniu distinct.

Procesul de formare (care a durat secole) datorită factorilor economici și sociali specifici epocii medievale, sub presiunea dezvoltării continue a comerțului, a dat naștere astfel primelor societăți comerciale cu personalitate juridică. Este un exemplu concludent care demonstrează că regimul relațiilor economice impun armătura juridică și nu invers; cauza este în toate cazurile fenomenul economic, iar reglementarea juridică — efectul. Cu alte cuvinte, fenomenele economice se situează în faza primară, iar reglementările juridice, generate de acestea, se situează, în mod firesc, în tandem, respectiv în fază secundară.

1.3. Registrul de comerț — firma comercială

Sistemele de drept ale statelor cu economie capitalistă conțin reglementări detaliate atât cu privire la registrul de comerț, cât și cu privire la firma comercială.

a) **Instituția registrului de comerț** — pe lângă faptul că în unele cazuri este constitutivă de drepturi — prezintă importanță și pentru partenerii de afaceri ai comerciantului persoană fizică sau juridică; contribuind la întărirea securității și creditului privind tranzacțiile comerciale. Datorită acestui registru pot fi obținute informații asupra partenerului comercial cu privire la solvabilitatea și creditul comercial al acestuia.

Sub aspect istoric, instituția registrului de comerț a apărut în dreptul statutar al cetățitorilor italiene, următor organizării comercianților în corporații; dezvoltarea relațiilor marfă-bani și necesitatea de a asigura securitatea acestor relații au determinat reglementarea — prima dată în Codul comercial german din 1861 — a acestei instituții concepută ca instrument juridic cu ajutorul cărui a terțele persoane care tratează cu un comerciant persoană fizică sau juridică (în dreptul francez un decret din 23 martie 1967 supune societățile comerciale obligativității înscrierii în registrul de comerț) să se poată informa oricând și exact asupra situației sale.

Ca mod de reglementare, instituția registrului de comerț nu se prezintă însă sub un aspect unitar în toate aceste state, fără ca totuși, aceste deosebiri să-i altereze fondul

comun. Astfel, în legislația comercială din R.F.G. registrul de comerț este o instituție constitutivă de drepturi în înțelesul mai sus arătat, în sensul că persoana care și-a înscris firma în el dobândește, prin însuși acest fapt, calitatea de comerciant; dar în același timp, registrul de comerț constituie și un instrument de informare pentru terțele persoane. Această concepție este primită și în dreptul elvețian.

În dreptul comercial francez, față de criteriul adoptat pentru determinarea calității de comerciant, registrul de comerț este numai o instituție informativă, cu scopul de a pune la dispoziția terțelor persoane datele necesare cunoașterii situației întreprinderii cu care contractează.

Registrul de comerț constituie astfel un adevărat „cazier comercial” care trebuie folosit în practica operațiilor de comerț, întrucât poate oglindi, în orice moment, situația unui comerciant.

b) Firma comercială. Cu privire la firma comercială — instrument de individualizare a comerciantului — sistemele de drept ale statelor cu economie capitalistă îmbrățișează două concepții diferite: a veracității firmei și a libertății firmei.

În concepția **veracității firmei** — primită în statele capitaliste din Europa continentală — firma individuală trebuie să corespundă cu numele adevăratului titular al comerțului respectiv, fiind conformă cu starea sa civilă. În acest sens, legislația elvețiană formulează principiul potrivit căruia persoana care conduce singură o activitate comercială fără a avea vreun asociat, nu poate folosi ca firmă decât numele și prenumele său. În general, în concepția veracității firmei, o firmă individuală se compune obligator din numele și prenumele comerciantului, scrise în întregime sau prin prescurtare, adică din numele patronimic și inițiala prenumelui său. Nu se poate adăuga nici o altă mențiune, în afară de acelea destinate să precizeze felul și obiectul comerțului respectiv.

În concepția **libertății firmei** — primită în dreptul anglosaxon — se lasă comerciantului deplina libertate în alegerea ei, cu obligația însă de a-și înscrie firma aleasă în registrul de comerț în cazul în care diferă de adevăratul său nume.

Considerăm util să menționăm că în practica relațiilor de comerț exterior cu statele capitaliste dezvoltate putem întâlni așa-numita firmă individuală derivată. Astfel, în situația în care firma este cedată împreună cu fondul de comerț respectiv, dobânditorul ei este obligat să aducă aceasta la cunoștința terțelor persoane prin înscrierea pe firmă a cuvântului „succesor”, avertizându-se astfel că raportul între firmă și persoana al cărui nume este trecut în ea a încetat. De aceea, noua firmă — purtând mențiunea „succesor” — se numește firmă derivată și ea reprezintă numai „reputația comercială” a întreprinderii, pe care dobânditorul fondului de comerț o conduce acum.

2. SOCIETĂȚI COMERCIALE — TIPURI — ÎNFIINȚARE

2.1. Elemente definitorii

Am arătat că pe măsură ce comerțul internațional s-a dezvoltat, comerciantul-persoană fizică a cedat locul unui nou tip de comerciant — societatea comercială — capabilă să atragă mari capitaluri și care prezintă și o serie de alte avantaje, printre care limitarea răspunderii asociaților. Proliferarea societăților comerciale este demonstrată de evoluția acestora în Franța. Astfel, în anul 1944 erau 67.016 societăți în nume colectiv (formă primară a societăților comerciale, respectiv prima treaptă de a trece de la comerciantul — persoană fizică la comerciantul — persoană juridică), pentru ca numărul lor să ajungă în 1967 la 85.981, fiecare având un capital mic și cu rol însemnat în comerțul internațional; în aceeași perioadă, evoluția societăților anonime, respectiv a concentrării de mari capitaluri a fost următoarea: 48.009 în 1944, și 107.583 în 1967; în ce privește evoluția societăților cu răspundere limitată, tipul de societăți cu caracter lucrativ și capital

mediu, aceasta a fost și mai pregnantă: 86.109 în 1944, pentru ca în 1967 numărul să ajungă la 343.639.

În continuare vom prezenta, pe scurt elementele definitorii ale societăților comerciale.

a) Autonomia patrimonială. Ca regulă generală, societățile comerciale se constituie ca **persoană juridică**. Înzestrarea societății comerciale cu calitate de persoană juridică are drept consecințe participarea sa, în nume propriu la comerț și răspunderea patrimonială proprie. Ca atribuție de identificare societatea comercială, persoană juridică, are o denumire — firma socială, un domiciliu — sediul social și o naționalitate.

Societatea comercială, ca persoană juridică, are un patrimoniu propriu, distinct de cele ale asociaților. Nașterea societății comerciale, ca subiect colectiv de drept operează **separarea patrimoniilor asociaților de patrimoniul societății**. Astfel, bunurile aduse de asociați la constituirea societății comerciale ies din patrimoniul lor și trec în patrimoniul societății pentru a constitui în mod exclusiv dreptul de gaj general al creditorilor sociali, adică al acelor creditori a căror creanță s-a născut dintr-o obligație asumată de societatea comercială pe cale de acte și fapte juridice.

Pe planul raporturilor juridice dintre societate și asociați, autonomia patrimonială a societății, ca persoană juridică, înseamnă că asociații nu vor rămâne coproprietari asupra bunurilor aduse ca aport, ca în cazul indiviziunii, societatea, ea însăși, devenind proprietară a acelor bunuri. Drepturile asociaților față de societate nu vor fi reprezentate decât prin părți sociale care sînt esențialmente drepturi mobiliare: dreptul la beneficiile sociale, dreptul la rambursarea valorică a aporturilor, dreptul de a participa la conducerea și la administrarea societății.

b) Capital social propriu. Prima condiție pentru ca o societate comercială să poată fi înființată este aducerea în societate de către fiecare asociat a unui **aport social**, a căror totalitate constituie capitalul social.

Aportul social al părților care înființează societatea comercială poate consta:

— într-o sumă de bani, pe care se obligă să o aducă în patrimoniul societății;

— în natură: imobile, utilaje, mașini, materiale, mărfuri, fond de comerț, brevete de invenție, marcă de fabrică etc.

Capitalul social nu trebuie confundat cu patrimoniul societății comerciale. Prin capital social se înțelege valoarea nominală a acțiunilor sau a părților sociale, adică valoarea aporturilor calculată la momentul în care ele au fost aduse. Constituind măsura drepturilor asociaților și regulatorul raporturilor societății cu terți, **capitalul social trebuie să rămână fix, intangibil și egal ca valoare cu aporturile de origine**. Drept urmare, în timpul cât există societatea, asociații nu pot să-și retragă aporturile, iar la dizolvarea acesteia nu li se va putea rambursa aportul adus, decât după ce creditorii sociali vor fi fost plătiți.

În opoziție cu capitalul social, patrimoniul societății comerciale este constituit din ansamblul drepturilor și obligațiilor sale cu conținut economic, iar valoarea sa este variabilă pe parcursul existenței societății; în timp ce primul rămâne fix, cel de-al doilea — patrimoniul — se poate mari sau micșora, după cum societatea va avea beneficii sau pierderi.

c) Obiect de activitate legal, statutar definit. Pentru constituirea unei societăți comerciale, alături de aportul social, se impune ca prin contractul de societate — statutul societății — să se stabilească obiectul activității. Sistemele de drept național al statelor capitaliste, prevăd — sub condiția de nulitate a contractului de asociere — ca obiectul de activitate să fie licit și expres înscris în statut.

Legat de obiectul societăților comerciale se ridică în unele țări, unele probleme privind capacitatea de folosință a personalității juridice. Într-o primă teorie, aceea a legislațiilor neolatine, societatea comercială, ca persoană juridică, are o capacitate de folosință funcțională, lega-

tă de scopul ei legal și statutar. Actele juridice încheiate de o societate comercială cu depășirea capacității ei de folosință specială nu produc efecte juridice. Trebuie precizat însă că, această teorie nu limitează sfera drepturilor și obligațiilor care pot fi dobândite sau asumate de societatea comercială. Sub rezerva drepturilor proprii persoanei fizice, o societate comercială poate dobândi orice drept și poate să-și asume orice obligație, care, direct sau indirect, este de natură a concura la realizarea obiectului ei de activitate. Într-o a doua teorie, consacrată de sistemul germano-elvețian și italian, capacitatea de folosință a societăților comerciale nu este limitată de principiul specialității. Într-o a treia teorie, consacrată de dreptul anglo-american, cunoscută sub numele de **ultra-vires**, actele juridice încheiate de o societate de tipul **company** în afara puterii prevăzute în **The memorandum of association** nu produc efecte juridice chiar dacă a fost ratificat de adunarea generală. Această teorie a suferit o serie de modificări de natură a atenua dificultățile la care a dat naștere în practica relațiilor comerciale interne și internaționale atât pe calea practicii contractuale cât și pe cale judecătorească.

Securitatea tranzacțiilor comerciale internaționale încheiate din țara noastră, societățile comerciale în statele al căror drept consacra teoria **capacității funcționale** sau doctrina **ultra-vires** implică investigarea, în fiecare caz în parte, a documentelor constitutive ale societăților la care ne referim, evitându-se astfel încheierea unor contracte nule datorită încălcării capacității speciale de folosință a societății respective.

d) **Înființare prin contract.** Spre deosebire de întreprinderile din țara noastră, societățile comerciale în statele cu economie capitalistă se înființează, ca regulă generală, prin contracte de asociere, care trebuie să îndeplinească unele condiții de fond și formă.

Printre condițiile de fond ale contractului de societate se numără: acordul de voință a două sau mai multe persoane de a constitui societatea; subscrierea și aducerea efectivă a unui aport social; stabilirea obiectului de activitate; participarea la beneficii sau pierderi.

Am arătat mai sus, că potrivit sistemelor de drept național, pentru ca un contract de asociere să nu fie lovit de nulitate, obiectul să nu trebuie să fie contrar legii, bunelor moravuri sau ordinii publice. Atât bunele moravuri, cât și ordinea publică, fiind noțiuni care pot avea sens și conținut sensibil diferit, în funcție de țara în care urmează a fi constituită societatea, trebuie analizate prin prisma jurisprudenței fiecărei țări, care ia în considerare, în afara dispozițiilor legale și realități extrajuridice cum sint obiceiurile, religia etc.

Dreptul și doctrina arată ca necesare două condiții de formă, fără îndeplinirea cărora nici o societate comercială, care tinde la personalitate juridică, nu poate să a naștere: redactarea și semnarea unui înscris; întocmirea formelor de publicitate. Înscrisul care constată încheierea contractului și clauzele lui este statutul societății, singurul act opozabil terțelor persoane. Potrivit dreptului vest-german și celui italian, statutul de înființare al unei societăți comerciale se perfectează pe cale notarială.

În funcție de tipul de societate diferă și forma statutului, care, de obicei conține: precizarea formei de societate (în comandită, cu răspundere limitată, anonimă etc.); numele și prenumele, profesia și adresa asociaților; obiectul pe care îl are societatea; denumirea și sediul social al societății; capitalul social și repartizarea lui pe asociați; nodul de conducere și gestionare a societății; repartizarea beneficiului și a pierderii; modul de executare a controlului asupra gestiunii; clauzele cu privire la încetarea societății, lichidarea ei etc.

Formalitățile de publicitate — ca o condiție de formă a contractului de societate, de regulă, sint următoarele:

— inserarea unui anunț cu privire la viitoarea societate, într-un ziar de mare tiraj, iar în unele state și penru anumite tipuri de societate și în buletinul oficial național (în Franța — Bulletin des annonces légales obliga-

toires, prescurtat B.A.L.O.; în Belgia — Le Moniteur de Belge etc.);

— depunerea la grefa tribunalului comercial (competent pe raza unde își are sediul societatea) a unui înscris, denumit declarație de conformitate, semnată de membrii fondatori și de membrii cu funcții de administrare și conducere, prin care se relatează toate operațiile efectuate în vederea constituirii societății; declarația se încheie cu afirmația expresă potrivit căreia toate operațiile efectuate sint conforme cu legea;

— înscrierea în registru de comerț.

În legătură cu această ultimă operație, considerăm utilă o precizare preliminară: din momentul înscrierii, societatea comercială dobândește personalitate juridică, operațiunea avînd de aceea o importanță fundamentală.

2.2. Tipuri de societăți comerciale — clasificare

O primă clasificare a societăților în statele cu economie capitalistă, ale căror sisteme de drept privat sint dualiste (drept civil și drept comercial), este aceea în societăți civile și societăți comerciale. Dată fiind natura lucrării de față, nu considerăm util să ne ocupăm, nici chiar la modul general, de societățile civile.

a) **După forma lor de constituire și funcționare**, societățile comerciale cunoscute în aproape toate statele capitaliste europene și într-acelea a căror legislație este inspirată după a celor dintii, sint de următoarele tipuri:

— **societate în nume colectiv**, caracterizată printr-un număr redus de asociați, capital restrîns, operațiuni relativ limitate și răspundere solidară și nemărginită pentru datorile neacoperite din patrimoniul societății;

— **societate în comandită simplă**, în care asociații sint de două feluri: comanditați, care răspund solidar și nemărginit, administrînd direct societatea și comanditari, care răspund numai cu aportul propriu și care nu au dreptul să se amestece în administrarea societății;

— **societate în comandită pe acțiuni**, care are aceleași caracteristici cu cea în comandită simplă, cu deosebirea că părțile comanditarilor sint exprimate în acțiuni;

— **societate în participare**, a cărei specific constă în faptul că alcătuirea ei nu duce la căpătarea personalității juridice, funcționează în mod ocult (fără cunoașterea participanților), în cele mai multe cazuri avînd un obiect al activității de scurtă durată;

— **societate cu răspundere limitată**, în care capitalul și afacerile pot fi de mai mari proporții și în care părțile asociaților înscrise în statute nu sint transmisibile, iar răspunderea lor este limitată la plafonul capitalului subscris;

— **societate anonimă (pe acțiuni)**, care înlesnește cummul de capitaluri mari și în care asociații se numesc acționari, iar părțile sociale sint reprezentate prin cote fixe de capital, numite acțiuni, de regulă transmisibile și în care răspunderea asociaților rămîne în limita acțiunilor subscrise.

Potrivit dreptului englez, societățile se împart în două mari grupe: **partnership** și **company**. Prima grupă se divide la rîndul ei în: **general partnership**, similară societăților în nume colectiv și **limited partnership**, care are drept corespondent societatea în comandită simplă.

Grupa de **company** cunoaște ca subdiviziuni:

— **company limited by shares**, care se caracterizează prin răspunderea limitată, sub aspect organizatoric. putînd fi: **public company** și avînd trăsăturile funcționale ale societății pe acțiuni, ori **private company**, similară societății cu răspundere limitată, din dreptul european continental;

— **unlimited company**, de importanță secundară în raport cu grupa precedentă și a cărei trăsătură esențială, așa cum o arată și denumirea, este răspunderea nelimitată a asociaților.

Dreptul S.U.A. se caracterizează prin aceea că asociații pot constitui și alte societăți decît cele prestabilite legis-

lativ, prin combinarea normelor legale ajungindu-se la un număr foarte mare de astfel de subiecte colective de drept. Societăților pe acțiuni le corespund, în mod aproximativ, cele desemnate sub numele de **corporation, business corporation sau business stock corporation.**

b) **Clasificare după obiectul de activitate.** Pentru ne-specialiști, denumirea de societate comercială ar putea crea o confuzie, în sensul că o asemenea societate ar avea întotdeauna ca obiect comercializarea de mărfuri. În realitate, denumirea de societate comercială a fost adoptată cu scopul de a deosebi acest gen de societate de cele civile, neproductive. Dar, nici societățile comerciale nu au în toate cazurile un obiect al activității direct productiv, în sensul de realizare de produse destinate circuitului economic. În foarte multe cazuri obiectul lor este acela de a pune în circulație mărfuri, alteleori de a presta servicii etc. Iată de ce considerăm util să facem o cit de sumară clasificare a societăților comerciale, după obiectul lor de activitate. Sub acest aspect întâlnim următoarele genuri de societăți comerciale :

- de producție de mărfuri (înțelegând prin „mărfuri” întreaga gamă de produse industriale, de la cele mai complexe mașini și utilaje la articolele mărunte de uz curent);
- de comercializarea mărfurilor, care pot avea atât mari unități angros cit și rețele de magazine cu amănuntul; aceste societăți pot derula afacerile fie prin cumpărare-revânzare, fie prin primirea mărfurilor în comision-vânzare-decontare ;
- de construcții-montaj și exploatarea miniere de tot felul ;
- de prestări de servicii în domeniul financiar (bănci, case de depuneri și consemnațiuni, agenți de schimb etc.) ;
- de prestări servicii în transporturi și asigurări (transport feroviar, rutier, aerian, maritim, agenturare, expediții, transporturi urbane, precum și asigurări de toate genurile) ;
- de prestări de servicii și în alte domenii (controlul mărfurilor, expertize, spectacole de cinematograf și teatru etc.).

Desigur, clasificarea societăților comerciale după obiectul activității lor ar putea îmbrăca și o altă formă, mai detaliată sau mai restrinsă. Ceea ce am urmărit noi a fost să demonstrăm ce gamă variată de activități, din domenii atât de diferite, pot constitui obiectul unei societăți comerciale (termen care este departe de a fi atât de propriu cum ar fi acela, bunăoară, de societate economică).

Varietatea mare de activități pe care le poate desfășura o societate comercială și complexitatea diferită a acestora a determinat ca în legislațiile unor țări cu economie capitalistă, unele activități, care interesează o masă mare de întreprinderi, să nu poată fi desfășurate decât de societăți puternice de capitaluri. Astfel, în Franța, R. F. Germania, Italia etc. activitățile de bancă, de asigurări etc. nu pot fi desfășurate decât de societăți anonime.

c) **Societăți de persoane—societăți de capital.** Plecându-se de la unele considerente care se au în vedere la constituirea societăților comerciale și cu privire la modul de constituire a capitalului, în literatura de specialitate acestea mai sînt clasificate, fără ca această clasificare să prezinte vreun interes practic, în două mari grupe :

- **societăți de persoane**, care se caracterizează prin următoarele trăsături : la constituirea lor se are în vedere calitățile personale ale asociaților, respectiv se constituie **intuitu personae**; aportul social nu este, de regulă, transmisibil; asociații răspund nelimitat și solidar pentru obligațiile create; din această categorie de societăți fac parte, în principal, societățile în nume colectiv și societățile în comandită simplă, precum și cele cu răspundere limitată, dar numai într-o anumită măsură ;
- **societățile de capital**, care se caracterizează prin aceea că : asociații nu se aleg după calitățile lor personale, în

cele mai dese cazuri nici nu se cunosc ; capitalul social este constituit din acțiuni, care sînt transmisibile ; răspunderea este limitată la capitalul subscris de fiecare acționar asociat ; din această categorie de societăți fac parte, prin excelență, societățile anonime, și numai într-o măsură și cele cu răspundere limitată, care au, deci, caracter mixt.

2.3. Societatea anonimă (pe acțiuni) — trăsături proprii —

Infliințare

Societatea anonimă a apărut în secolul XVII, impulsionată de o serie de factori economici, printre care primul loc se situau marile cuceriri coloniale care au impus, la rîndul lor, intensificarea transporturilor maritime și perfecționarea tehnicii de navigație, pentru care se cereau capitaluri mari.

Evoluția spectaculoasă a acestui tip de societate, numele roasele scandaluri financiare provocate, falimentele etc au determinat luarea de măsuri legislative, menite să prevină abuzurile și să protejeze interesele acționarilor și ale terțelor persoane, de regulă creditorii societății.

a) **Reglementări.** Societatea anonimă este reglementată sub diferite denumiri. În **Franța** : Société anonyme (S.A.) fiind reglementată prin Legea din 24 iulie 1966 ; în R.F. Germania : Actiengesellschaft (A.G.) — Legea din 31 ianuarie 1937 ; în Anglia : Public company — Legea din 1948 ; în Belgia : Société anonyme (S.A.) — Legea coordonatoare din 30 noiembrie 1935 ; în Italia : Società per azioni (S.p.A.) — art. 2385—2471 din Codul civil din 1942 ; în Olanda : Naamloze Vennootschap (N.V.) — Legea din 2 iunie 1928, integrată în Codul comercial, art. 36—56 ; în S.U.A. Corporation (business corporation, business stock corporation sau share corporation).

Fiind prototipul societății de capital, prin construcție juridică a societăților anonime pot fi mobilizate uriașe resurse financiare, reclamate în tot mai mare măsură de imensele operațiuni industriale și comerciale. În ultimă analiză, acest tip de societate reprezintă forma juridică de asociere a capitalurilor.

b) **Număr minim de asociați.** Spre deosebire de alte tipuri de societăți comerciale, prin sistemele de drept a unor state se prevede un număr minim de asociați, fără de care societatea anonimă nu poate fi constituită. Astfel, în Franța și Belgia, numărul minim al membrilor fondatori este de șapte ; în R.F. Germania sînt necesari cinci membri fondatori ; în Italia sînt suficienți doi asociați care pot fi și străini.

Facem precizarea că membrii fondatori ai unei societăți anonime pot fi atât persoane fizice, cit și persoane juridice, adică societăți comerciale, aflate în funcțiune.

c) **Capital social minim.** Societatea anonimă fiind o întreprindere tipică de mare capital, care poate avea orice obiect de activitate, prin sistemele de drept naționale ale statelor este reglementat și plafonul minim de capital care trebuie să-l aibă pentru a putea lua ființă. Astfel, în Franța, prin Legea din 1966, capitalul minim a fost stabilit la 500.000 franci, dacă societatea se constituie prin subscripție publică de acțiuni (constituire continuată) 100.000 franci în cazul constituirii simultane (fără subscripție) ; în R. F. Germania, plafonul minim al capitalului social este de 100.000 D.M. ; în Italia, capitalul social minim este stabilit la 1.000.000 lire ; în Elveția este de 50.000 franci.

d) **Acțiuni.** Capitalul social al oricărei societăți anonime este constituit din fracțiuni de o valoare egală, denumite **acțiuni**, a căror valoare minimă este stabilită, în general, prin dreptul național (în Franța 100 franci).

Acțiunile unei societăți anonime pot fi : **nominative**, cîr individualizarea se face prin înscrierea numelui acționar

lui; la purtător, situație în care individualizarea se realizează printr-un număr (seria acțiunii). Privite din unghiul de vedere al prețului, distingem: **acțiuni la preț egal** respectiv emise la valoarea lor nominală; **acțiuni cu primă**, emise la o valoare mai mare decât cea înscrisă în cuprinsul ei.

Așa cum vom vedea, ca regulă generală, acțiunile constituie titluri de credit, făcând obiectul unor intense negocieri la bursele de valori.

Acțiunile conferă deținătorilor lor două atribute principale: să participe la conducerea societății, prin dreptul de vot în cadrul adunărilor generale și să încaseze cota parte din beneficiu, denumit **dividend**.

d) **Procedura de constituire.** Am arătat mai sus că constituirea oricărei societăți comerciale se face prin încheierea unui contract, sub formă de statut. În cazul societăților anonime inițiativa redactării statutului o au membrii fondatori cărora le revine și obligația de întocmire a tuturor formalităților de înființare a societății. Astfel, membrii fondatori depun proiectul de statut la grefa tribunalului comercial, înainte de subscripția capitalului, iar copii de pe acest proiect se comunică tuturor solicitanților care doresc să participe la subscrierea de acțiuni.

Capitalul prevăzut în statut poate fi scris în formă publică, prin notificare într-o publicație, adică acțiunea de subscriere este continuată mai multe luni, sau sub formă simultană, atunci când membrii fondatori subscriu ei în întregime capitalul. În acest din urmă caz, nu se mai depune proiectul de statut la tribunal și nu se face publicitate.

Pentru ca societatea anonimă să ia ființă este convocată adunarea generală constitutivă, prin grija fondatorilor. Adunarea generală constitutivă este investită să constate și să hotărască cu privire la următoarele probleme esențiale de care depinde constituirea legală a societății: dacă capitalul a fost în întregime scris; conținutul statutului; numirea primilor administratori sau membri ai consiliului de supraveghere; numirea unuia sau mai multor cenzori, potrivit dreptului național; autorizarea societatea să preia în conținutul său angajamentele anterioare luate de către fondatori.

După adoptarea statutului de către adunarea generală constitutivă, este obligatorie publicarea unei inserții într-un jurnal de anunțuri de pe raza unde își are sediul social societatea nou înființată, după care se efectuează formalitățile de înscriere în registrul de comerț.

Denumirea societății poate fi realizată dintr-un cuvânt fantezist sau din numele unor asociații; în toate cazurile însă trebuie ca în denumire să intre și mențiunea de „societate anonimă”, (sub o formă prescurtată, arătată mai sus), urmată de indicarea capitalului social.

2.4. Societatea cu răspundere limitată — analiză comparativă cu societatea anonimă

Societatea cu răspundere limitată este un tip mai nou de societate comercială, fiind reglementată pentru prima oară în Germania, prin Legea din 20 aprilie 1892, sub denumirea de **Gesellschaft mit beschränkter Haftung** (G.m.b.H.) imbrăcînd, așa cum se subliniază în literatura de specialitate, atît trăsăturile societăților comerciale de persoane, cît și ale celor de capital. Sub această formă de societate, relativ mai modernă, se împacă necesitatea concentrării de mari capitaluri (evident, mai mici decît în societățile anonime) cu principiul netransmisibilității părților sociale, precum și cu limitarea, de regulă, a numărului maxim de asociați.

Astăzi, societatea cu răspundere limitată este cunoscută în mai toate țările lumii capitaliste: Franța: **Société à responsabilité limitée** (S.A.R.L.) reglementată de Legea din 1925; Belgia: **Société de personnes à responsabilité limitée** — Legea din 1935; Italia: **Società con responsabilità limitata** (S.r.l.) — art. 2472-2497 din Codul civil din 1942; Spania: **Sociedad con responsabilidad limitada** — Legea din 1953; Anglia: **Limited liability company**: S.U.A.: Clo-

sed corporation. De asemenea este legiferată și în Portugalia printr-o lege din 1901, în Austria 1906, în Luxemburg — 1935, în Elveția, prin Codul federal al obligațiilor din 1936.

În cele ce urmează prezentăm trăsăturile proprii ale acestui tip de societate comercială, în comparație cu societatea anonimă.

a) **Număr de asociați limitat.** Spre deosebire de societatea anonimă, în cazul societății cu răspundere limitată sînt suficienți doi asociați pentru a o constitui. Așa cum am mai arătat elementul **intuitu personae** are un rol hotărîtor în alegerea asociaților.

Dacă numărul de acționari al unei societăți anonime este practic nelimitat, putînd să fie de ordinul miilor, în cazul societății cu răspundere limitată numărul asociaților este plafonat. Astfel, în Franța și Belgia nu pot fi decît maximum 50 asociați. În unele state, cum este Belgia, asociații trebuie să fie persoane fizice.

b) **Obiectul de activitate.** Ca și în cazul societății anonime, obiectul trebuie să fie înscris în statut și să fie licit, să nu contravină ordinii publice sau bunelor moravuri. În Franța și în alte țări capitaliste, nu pot constitui obiect al acestor societăți următoarele activități: operațiunile de asigurare; de depuneri și economii; operațiunile bancare; profesiunea de agent de schimb; întreprinderea de spectacole, cu excepția cinematografului; transporturi aeriene prin servicii regulate; societăți de investiții.

c) **Capitalul social.** Fiind tipul de întreprindere cu capital mediu, prin sistemele de drept național al statelor, plafonul minim al capitalului este mult mai scăzut decît în cazul societăților anonime, astfel: 20.000 franci în Franța, care trebuie scris și depus integral; 20.000 D.M. în R.F. Germania, care trebuie scris integral și depus într-o proporție de cel puțin o pătrime; de 50.000 lire în Italia, care trebuie să fie scris integral și depus în proporție de trei zecimi și spre deosebire de alte state, părțile sînt liber cedabile, în afară de cazul cînd prin statut nu se prevede altfel; 50.000 franci belgieni, care trebuie scris integral și depus într-o proporție de cel puțin o cincime, cu condiția ca totalul depunerilor să nu fie sub plafonul de 50.000 franci.

Capitalul social se împarte în părți de valori egale, al căror minim este prevăzut, în cele mai multe cazuri, de dreptul național (în R.F. Germania fiecare parte trebuie să aibă o valoare nominală de minimum 500 D.M., în Franța, nu poate fi sub 1.000 franci, iar în Italia de 1.000 lire fiecare). În mod obligatoriu, în statut se consemnează repartizarea părților între asociați.

d) **Procedură simplă de constituire.** De regulă, formalitățile de constituire a societăților cu răspundere limitată sînt mult mai simple. Asociații redactează statutul prin care se creează, în anumite limite prevăzute de lege, regimul convenabil privind administrarea societății și modul de împărțire a beneficiilor.

După întocmirea raportului prin care se constată depunerea părților scrise, viitorii asociați definesc statutul și îl semnează.

Pe lângă arătarea formei de societate, statutul trebuie să conțină în mod obligatoriu: denumirea, obiectul, totalul capitalului social, evaluarea tuturor bunurilor imobile, modul de repartizare a beneficiilor și a eventualelor pierderi, modul de administrare, regulile privind adunarea asociaților, durata, cauze de dizolvare etc.

Pentru ca o societate cu răspundere limitată să capete personalitate juridică, după semnarea statutului, sînt necesare două formalități:

- publicarea unei inserții într-un ziar de anunțuri, potrivit normelor de drept prevăzute în dreptul național;
- înscrierea în registrul de comerț al tribunalului comercial competent.

2.5. Societățile multinaționale

Pe măsura concentrării capitalului și a intensificării concurenței, în ultimele decenii se manifestă un accentuat proces de fuziune între societățile comerciale, atât pe plan național, cât și internațional. Pe de altă parte, amploarea pe care au luat-o investițiile străine de capital în diverse țări cu economie capitalistă dezvoltată și, în special, în curs de dezvoltare, a condus la internaționalizarea societăților comerciale, apărând pe arena economică a acestor țări așa-numitele societăți multinaționale, supranaționale, sau transnaționale.

În literatura economică se subliniază, pe bună dreptate, că ceea ce este caracteristic societăților multinaționale contemporane este faptul că desfășoară o deosebit de extinsă activitate nemijlocită de producție și comercializare, concomitent pe multiple piețe, în cadrul unei rețele internaționale de implantări proprii, realizate pe calea investițiilor directe externe. Indiferent dacă, în planul apartenenței, capitalul lor este național sau multinațional, unor asemenea companii le este specifică structura internațională proprie; această caracteristică le deosebește de monopolurile și companiile internaționale capitaliste din trecut, care, în general, îmbrăcau forma unor înțelegeri între mari firme dintr-o țară sau alta, privind împărțirea piețelor în cadrul unei piețe internaționale de unități de producție și comercializare aflate pe teritoriul diverselor state și în interiorul căreia cel puțin schimburile din aceste unități — care ocupă o pondere importantă — sînt, în practică, scoase de sub influența politicilor economice ale statelor.

Sub aspectul tehnicii juridice modalitățile de internaționalizare a societăților comerciale sînt multiple. De regulă, ele îmbracă forma națională a unui tip de societate din statul unde ia ființă. Cu alte cuvinte, fiecare societate locală primește naționalitatea și urmează regulile sistemului de drept al statului în care a fost înființată; ceea ce este comun acestor societăți este capitalul, aparținând în cea mai mare parte gigantului industrial sau financiar care le-a înființat și care astfel orientează activitatea lor, în beneficiul și conform cu interesele întreprinderii-mamă.

Pentru recunoașterea personalității juridice a societăților internaționale și limitarea dreptului de exercițiu al acestora, pe plan internațional se depun eforturi pentru crearea unei ordini juridice echitabile. În prezent, în cadrul C.E.E./O.N.U. se observă o preocupare susținută pentru armonizarea reglementărilor juridice naționale cu privire la societățile comerciale (și, în special, cele anonime), precum și pentru crearea unor mari societăți anonime europene sau de tip european care ar urma să depindă, în special, de ordinea juridică comunitară.

2.6. Societăți comerciale mixte cu participare românească — reglementări

Sub denumire de societăți mixte, frecvent folosită în literatura noastră economică, se înțeleg societăți comerciale la înființarea cărora contribuie cu aport social parteneri din țări diferite; în cazul nostru, unul sau mai mulți parteneri străini și una sau mai multe întreprinderi din România. Înființarea unor astfel de societăți — care pot avea sediul în străinătate sau în România — constituie o formă de cooperare economică internațională, în întreprinderi comune.

Este binecunoscut că penetrarea pe piețe străine ridică pentru firmele industriale sau comerciale ale oricărei țări probleme complexe, printre care stabilirea formei de comercializare prezintă importanță primordială. Dacă este adevărat că vânzarea internațională realizată direct de producători (sau întreprinderi specializate în operațiuni de export-import) către întreprinderile consumatoare (sau către agenții de import) detine un loc important în comerțul internațional, tot atât de adevărat este faptul că, în cadrul cooperării internaționale, cîștigă teren

exportul de mărfuri din țări cu economie socialistă. În țări cu economie capitalistă, prin intermediul societăților mixte. Fenomenul comercializării mărfurilor pe piețe străine prin societăți comerciale înființate cu participarea întreprinderilor din țările socialiste exportatoare își are multiple explicații, printre care, considerăm că determinantă este cunoașterea mai bine a pieței și posibilitatea pe care o au asemenea societăți comerciale de a activa pe piața externă ca o întreprindere locală, bucurându-se de toate drepturile celorlalte întreprinderi din țara respectivă.

Alături de societăți mixte pentru comercializarea mărfurilor românești, în ultimul timp, tot mai multe societăți mixte cu participare românească iau ființă în diverse țări, care au ca obiect al activității producția industrială sau agricolă, diverse exploatați, operațiuni bancare, lucrări de consulting etc.

a) Actul normativ care reglementează participarea unităților economice române la societăți mixte în străinătate — Decretul nr. 52/1975 —, la art. 3, scoate în evidență scopurile avute în vedere prin constituirea de societăți mixte în străinătate: participarea la realizarea de programe de dezvoltare economică în alte țări prin construirea de obiective economice și noi capacități de producție, dezvoltarea și modernizarea celor existente; participarea la lucrări de prospecțiuni, explorări și exploatați pentru valorificarea resurselor naturale din alte țări și asigurarea economiei naționale cu surse stabile de materii prime pe perioade de lungă durată; promovarea exportului românesc de utilaje și instalații complexe; participarea la activități de engineering și consulting, acordarea de asistență tehnică, punerea în valoare a brevetelor românești; dezvoltarea rețelei comerciale și de distribuție a țării noastre în străinătate și participarea în măsură mai mare la circuitul economic mondial; dezvoltarea activității financiar-bancare, crearea de noi rețele de transporturi și „service”, precum și a altor activități.

b) Posibilitatea constituirii unor societăți mixte cu sediul social în țara noastră este prevăzută în Legea nr. 1/1971, art. 58, alin. 1: „Organizațiile economice române pot constitui, cu aprobarea organelor în drept, societăți mixte în străinătate și în Republica Socialistă România, în domeniul producției industriale și agricole, al activității de construcții, transporturi, comerț, cercetare tehnico-științifică și servicii”.

Scopul acestor societăți este definit de art. 2 din Decretul nr. 424/1972, și anume: realizarea unor obiective care să contribuie la dezvoltarea economiei naționale, extinderea, modernizarea și reutilizarea unor obiective existente, accelerarea introducerii unor tehnologii moderne, ridicarea nivelului tehnic calitativ al producției și serviciilor, precum și asigurarea unei înalte productivități muncii; promovarea exporturilor, lărgirea piețelor, diversificarea produselor pentru export și dezvoltarea activității de cooperare pe terțe piețe; promovarea și dezvoltarea activității de cercetare științifică; introducerea metodelor moderne de organizare a producției și conducerii întreprinderilor; formarea cadrelor de specialiști pentru producție, organizarea și conducerea întreprinderilor, înclusiv pentru activitatea comercială.

c) Societățile mixte au naționalitatea statului în care au fost înființate, se conduc și funcționează potrivit normelor de drept național care reglementează tipul de societate comercială ales. Astfel dacă o societate mixtă este înființată cu sediul la Paris, ea va avea naționalitate franceză, iar dacă prin statut se prevede că îmbracă forma societății comerciale cu răspundere limitată, ea se bucură de toate avantajele provăzute de legea francez privind acest tip de societate: număr mic de asociați — doi; capital mic — 50.000 de franci; formalități simple de înființare; nu este obligatorie publicarea bilanțului lipsa cenzorilor; conducere simplă — de regulă, doi directori etc.

Înființarea, conducerea și funcționarea, reorganizarea și încetarea societăților mixte cu participare românească

urmează toate regulile privind tipurile societății comerciale pe care le analizăm în secțiunile ce urmează.

Se impune să subliniem că pentru înființarea de societăți mixte întreprinderile românești au obligația să țină seama de prevederile actelor normative menționate, cu privire la cota de participare, oportunitate etc. și, înainte de luarea deciziei finale, să se întocmească un temeinic studiu de fundamentare, studiu care constituie, așa cum viața o arată, premisa succesului.

3. CONDUCEREA ȘI FUNCȚIONAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

3.1. Organe de conducere ale societății anonime

Sistemele de drept național al statelor cu economie capitalistă consacră modalități diferite de conducere a societăților anonime. Astfel, Legea franceză din 1966 prevede două modalități: în prima formă, tradițională, conducerea se realizează de către un **consiliu de administrare și de către un președinte** — director general; în cea de-a doua formă, mai nouă, specifică dreptului german, conducerea efectivă îi revine unui **directorat** al societății și unui **consiliu de supraveghere**, care numește directoratul și îl controlează activitatea.

a) **Conducerea societății prin formula: consiliu de administrație — președinte-director general.** Trăsătura esențială este faptul că, exceptând pe președinte, consiliul de administrație (compus din 3—12 membri) acționează sub formă colectivă. Membrii consiliului (administratori) sînt numiți, fie prin statut, situație în care mandatul lor este de maximum 3 ani, fie de către adunarea generală a acționarilor, caz în care mandatul poate fi de 6 ani. În ambele cazuri, ei pot fi realeși. Dacă între ședințele adunării generale se produc posturi vacante de administratori (prin demisie, decese etc.), consiliul de administrație poate face numiri provizorii, numiri ce sînt supuse ratificării primei adunări generale. Dacă numărul rămas este sub cel minim de 3 administratori, este necesară convocarea adunării generale extraordinare.

Pentru a fi numit administrator, sînt necesare anumite condiții: candidatul trebuie să fie asociat și să dispună de numărul minim de acțiuni prevăzut de statut — acțiuni care sînt afectate în totalitate pentru a garanta actele de gestiune ale administratorului; totodată, legea franceză limitează dreptul unor asociați de a ocupa, în același timp, mai mult de opt posturi de administrator.

Pentru activitatea desfășurată, administratorii sînt remunerați prin **tanțieme**, a căror mărime este în funcție de beneficiul net al exercițiului, fiind exprimate în procente. Pe lângă tanțieme prin statut se poate stabili și o altă formă de remunerare, cunoscută sub denumirea de **jetoane de prezență** (constituite din sume alocate pentru fiecare prezență la o ședință, sau dintr-o sumă globală care, la sfîrșitul anului, se împarte între administratori).

Președintele consiliului este ales dintre administratorii — persoane fizice și nu juridice, pe o durată de șase ani (putînd fi reales). În calitate de președinte al consiliului de administrație, el convoacă și conduce dezbaterile, iar între ședințe își asumă conducerea generală a societății. El poate numi și directori executivi.

În Italia, conducerea este încredințată tot unui consiliu de administrație ales de adunarea acționarilor care însă, pe lângă alegerea administratorilor-delegați, poate transmite o parte din competențele sale unui număr restrîns de administratori-delegați, grupați într-un consiliu executiv, care au drepturi egale de acțiune.

b) **Conducerea societății prin formula: directorat — consiliu de supraveghere.** Formulă specifică dreptului vest-german, preluată și de alte țări (în Franța prin Legea din 1966), se caracterizează prin acordarea de largi atribuții directoratului și imputernicirea consiliului de supraveghere cu dreptul de control al activității desfășurate de directori. În esență, formula directorat-consiliu

de supraveghere constă în împărțirea atribuțiilor consiliului de administrare în două organe distincte de conducere: directoratul, care asigură conducerea generală a întreprinderii, și consiliul de supraveghere, care numește directorii și exercită controlul permanent al modului de administrare a societății; în această formulă dispăre, deci, atît consiliul de administrare, cît și funcția de președinte — director general.

Directoratul este numit pe o perioadă limitată (de patru ani în Franța și de cinci ani în R.F. Germania) de către consiliul de supraveghere, care conferă unuia dintre ei și calitatea de președinte al directoratului. Ei pot fi revocați de către consiliul de supraveghere (în Franța de adunarea generală). Această măsură trebuie să fie motivată, în lipsa unor motive temeinice societatea putînd fi obligată la daune-interese.

Consiliul de supraveghere poate fi constituit din 3 pînă la 12 membri în Franța și de 3—21 în R.F. Germania. Aceștia sînt acționari — persoane fizice sau juridice (situație în care asemenea membrii acționează prin reprezentanți) — care dețin un anumit număr de acțiuni, stabilit prin statut, fiind numiți de adunarea generală pe timp de șase ani în Franța și patru ani în R.F. Germania. În cazul în care statutul nu conține o prevedere contrară, ei sînt reeligibili. De asemenea, ei sînt revocabili în orice moment prin hotărîrea adunărilor generale.

3.2. Organe de conducere ale societății cu răspundere limitată

Conducerea societăților cu răspundere limitată este asigurată prin numirea prin statut a unor **administratori** (directori), care nu trebuie să fie neapărat din rîndurile asociaților. Administratorii statutari sau numiți printr-un act posterior sînt revocabili prin decizia unui număr de asociați, reprezentînd mai mult de jumătate din capitalul social.

La cererea unui asociat, administratorul poate fi revocat prin hotărîre judecătorească pentru cauze legitime, după cum și administratorii au dreptul să demisioneze, tot pentru cauze legitime, pe care trebuie să le prezinte adunării asociaților. Dacă nu este menționată în registrul de comerț, încetarea din funcție prin demisie sau revocare nu este opozabilă față de terți.

Administratorii pot să facă toate actele de administrare ale societății, în cazul că atribuțiile lor le-au fost precis determinate prin statute. Ei au atribuții egale, la care se adaugă dreptul fiecăruia de a se opune oricărei operațiuni inițiate de ceilalți administratori, evident, înainte de a fi perfectate. Opoziția făcută de un administrator față de actele altui administrator este însă fără efect în raport cu terții, în afară de cazul cînd se stabilește că terții au luat cunoștință de această opoziție.

Atît față de societate cît și față de terți, administratorii au o răspundere individuală sau solidară în următoarele situații: nerespectarea regulilor legale (neîndeplinirea formalităților de publicitate); încălcarea statutelor prin depășirea atribuțiilor acordate; comiterea unor greșeli în gestiunea societății.

Spre deosebire de sistemul francez și de cel vest-german, care se aseamănă, în Italia administrarea societății cu răspundere limitată este încredințată unui consiliu de administrație, care are un sistem de funcționare analog celor constituite în cadrul societăților anonime; nu sînt rare cazurile în care conducerea este redusă la unul sau doi administratori; Codul obligațiilor din Elveția prevede că fiecare asociat are dreptul de a conduce societatea și de a o reprezenta, evident dacă prin statut nu s-a stabilit altfel.

3.3. Organe de control

Societățile comerciale constituind pilonul sistemului economic capitalist, prin dreptul național al acestor state s-au instituit și unele forme de control, menite să apere interesele asociaților, atunci cînd aceștia nu iau parte

direct la conducerea societăților, la constituirea cărora au adus un aport social. Dacă la o societate cu răspundere limitată, instituirea unui organ specializat de control (commissaires aux comptes, Wirtschaftsprüfer, accoutans etc., termeni corespunzători denumirii de cenzori, în limba noastră) se face numai în anumite condiții, în situația societăților anonime numirea unui asemenea organ este obligatorie. Cenzorii au funcția de a controla societatea, fiind aleși dintre persoanele fizice sau juridice constituite, de regulă, în corpuri de experți. Primii cenzori sînt numiți de către adunarea constitutivă, iar la cele care iau ființă simultan — prin statut. Pe parcursul existenței, numirea lor se face de către adunarea generală ordinară. Mandatul lor poate dura șase exerciții.

În cazul societăților cu răspundere limitată numirea de cenzori se face după criterii diferite. Astfel, ei trebuie să fie numiți obligatoriu potrivit următoarelor reguli: în Franța, în situația în care capitalul social depășește 300 000 franci; — în Belgia, este obligatorie numirea de cenzori (denumiți comisari de supraveghere) ori de cîte ori societatea are mai mult de cinci membri; în Italia nu este obligatorie instituirea unui organ de control specializat decît în măsura în care capitalul social depășește 1 000 000 lire italiene (situație destul de frecvent întîlnită).

Principalele atribuții ale cenzorilor sînt următoarele: verifică evidențele, valorile și controlează regularitatea și corectitudinea conturilor, evident, fără să facă imixțiuni în modul de gestionare; certifică realitatea și sinceritatea inventarierilor anuale, a conturilor de exploatare generală, a contului de profit și pierdere și a bilanțului; semnalează adunării asociaților rezultatele controlului efectuat, revînd neregulile constatate; aduce la cunoștința procuraturii faptele delictuale de care au luat cunoștință în exercitarea funcției.

Pentru îndeplinirea acestor atribuții, cenzorii au dreptul să verifice în tot cursul anului actele și scriptele contabile ale societății. De asemenea, pot pune întrebări și cere informații administrației și chiar terțelor persoane.

Instituirea de cenzori nu este unica formă de control asupra activității desfășurate de societate. Așa cum vom vedea, adunarea generală a asociaților exercită, de asemenea, un control periodic. Tot astfel, cu privire la societățile cu răspundere limitată, regula este că pe tot timpul funcționării, asociații sînt în drept să obțină informații și comunicări privind modul de desfășurare a afacerilor, aceasta constituind o primă modalitate de control. În general, hotărîrile mai importante privind activitatea societății se iau în colectiv în cadrul unor adunări ale asociaților. Dar tot atât de bine se poate preveni prin statut ca unele hotărîri să poată fi luate prin consultarea scrisă a acestora. De pildă, în legislația belgiană, vest-germană și elvețiană, dreptul de consultare în scris a asociaților este prevăzut în mod expres, convocarea adunării generale fiind deci facultativă.

3.4. Adunarea generală a asociaților (acționarilor)

Organul suprem de conducere și control al societăților comerciale îl constituie adunarea generală a asociaților, respectiv a acționarilor. Convocarea adunării generale se face de către organul de conducere (consiliul de administrație sau de consiliul de supraveghere), care are obligația să stabilească și ordinea de zi. În cazuri de necesități, dictate de unele împrejurări privind mersul afacerilor sau neregularitatea gestiunii, adunarea generală ordinară poate fi convocată și de cenzori, ori de către mandatarul desemnat de președintele tribunalului comercial, la cererea unuia sau a mai multor acționari, care reprezintă cel puțin o zecime din capitalul social. Pentru a putea lua parte la adunarea generală, este suficient ca acționarul nominativ să se legitimeze. În cazul celorlalți acționari, ei trebuie să prezinte acțiunile la purtător înainte de data cînd urmează să aibă loc adunarea generală, în baza căreia, după verificare, li se eliberează o legitimație care le dă dreptul să participe la lucrări.

Pentru prima convocare, quorum-ul trebuie să fie compus dintr-un număr de acționari care să reprezinte cel puțin un sfert din capitalul social. Dacă acest quorum nu este atins, consiliul de administrație convoacă o a doua adunare adunare, care deliberază valabil, indiferent de ponderea, de proporția capitalului social reprezentat. Hotărîrile se iau în mod valabil cu întrunirea majorității simple din voturile exprimate.

După ce ascultă raportul consiliului (care prezintă modul în care a funcționat societatea, beneficiile realizate în exercițiul încheiat și face propuneri privind împărțirea lor) și raportul cenzorilor, adunarea generală anuală se pronunță asupra propunerilor făcute de consiliu (de administrație ori de supraveghere). Tot adunarea generală numește în posturile vacante cenzori și administratori și dă descărcare administratorilor al căror mandat a încetat. Facem mențiunea că, în cursul anului, organul de conducere poate să reunească alte adunări ordinare, în special cînd sbatutele rezervă adunării dreptul de a lua unele hotărîri și cînd din cauza urgenței nu se poate să se aștepte reunirea adunării anuale. La fel se procedează și cînd este necesar să se ale hotărîri grave și urgente (de exemplu, de a examina la cererea cenzorilor revocarea eventuală a unor administratori).

În cursul existenței societății, este uneori necesar de a se modifica statutul: de pildă a spori sau a diminua capitalul etc. etc. Asemenea hotărîri nu pot fi luate decît de adunările extraordinare. Condițiile de convocare și de deliberare sînt mai severe decît cele pentru adunările ordinare, dată fiind importanța hotărîrilor care urmează a fi luate. Astfel textul rezoluțiilor propuse adunării trebuie să fie ținut la dispoziția acționarilor la sediul social, cel puțin cu 15 zile înainte de data de reunire a primei adunări. Sub aspectul compoziției adunării extraordinare este de menționat că acționarii au acces, chiar dacă posedă numai o singură acțiune. Fiecare acționar dispune de un număr de voturi proporțional cu numărul de acțiuni pe care le deține (și cel puțin un vot de fiecare acțiune), în afară de cazul acțiunilor cu dublu vot sau de limitare statutară, cu condiția ca această limitare să fie uniformă pentru toate acțiunile.

3.5. Funcționare — regimul beneficiilor

Societățile comerciale intră în raporturi juridice cu terți, prin actele și faptele de comerț săvîrșite de către organele de conducere. Natura juridică a activității desfășurate de organele de conducere a fost mult discutată de literatura de specialitate, fiind atribuit, deseori, caracterul de mandat. Doctrina modernă, explică poziția juridică a administratorilor prin conceptul de organ, organ reprezentativ sau reprezentare organică. Spre deosebire de reprezentantul convențional ori cel legal, organul societății, ca persoană juridică face parte din aceasta, participă la structura sa. Noțiunea de organ explică pe deplin de ce actele și faptele administratorilor sînt actele și faptele societății comerciale însăși. Ea ne face să înțelegem mai bine statutul juridic al administratorilor mai ales în ceea ce privește puterile și responsabilitatea lor contractuală și delictuală. În dreptul comercial francez contemporan și al altor state, regimul juridic al administratorilor sau direcției este călăuzit de ideea asigurării securității terților. În esență, organele societății comerciale sînt investite cu puterile cele mai întinse pentru a acționa în orice împrejurare în numele societății în scopul întăririi securității juridice a terților în raporturile lor cu societatea comercială.

În calitate de organe reprezentative ale societăților comerciale, administratorii încheie raporturi juridice, prin care creează drepturi și obligațiuni în contul acestora.

Pentru identificarea subiectului de drepturi și obligațiuni, toate actele — facturi, anunțuri, prospecte, ferte etc. — care emană de la societate, trebuie să poarte pe

lingă denumirea respectivă, și mențiunea tipului de societate — anonimă, sau cu răspundere limitată — precum și indicarea capitalului social. Nerespectarea acestei obligații este sancționată cu amendă, iar răspunderea administratorilor poate merge pînă la cea penală.

Organelor de conducere le revine obligația de a organiza evidența contabilă a gestiunii societății, precum și aceea de a întocmi bilanțul contabil și contul de profit și pierdere, iar atunci cînd normele de drept o prevăd, publicarea acestora, după închiderea perioadei financiare anuale.

Ca regulă generală, asociații oricărei societăți comerciale, prin plasamentele făcute sub forma aportului social urmăresc realizarea unui profit, care, în cazul societăților anonime se numește dividend.

Determinarea beneficiului net al unei societăți, pleacă de la beneficiul brut, din care se scad prelevările pentru anumite fonduri de rezervă, care, în principiu, sînt de trei feluri :

— rezerve legale, care se constituie în mod obligatoriu prin prelevarea a 5% din beneficiile nete ale fiecărui exercițiu de activitate, diminuate, dacă este cazul, cu pierderile anterioare; această constituire a rezervei legale încetează de a fi obligatorie cînd fondul de rezervă atinge o zecime din capitalul social;

— rezerva statutară sau ordinară, prevăzută pentru societăți anonime, poate fi constituită prin prelevarea unei cote, de pildă, de 5%;

— rezerva facultativă sau extraordinară este hotărîită prin votul adunării generale; de exemplu, atunci cînd beneficiile anului au fost deosebit de importante, ele vor putea fi distribuite în viitoarele exerciții.

După impozitarea beneficiului net, acesta se distribuie asociațiilor, potrivit prevederilor statutare, și proporțional cu aportul social.

4. REORGANIZAREA — DIZOLVAREA — FALIMENTUL SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

4.1. Transformarea, fuzionarea și scindarea societăților comerciale

Considerențe de ordin economic și, uneori, de ordin fiscal pot determina reorganizarea societăților comerciale, care se realizează pe calea: transformării, fuzionării și scindării.

a) **Transformarea.** Pe parcursul existenței unei societăți comerciale se întîmplă, destul de frecvent, să se constate necesitatea de a-și schimba forma juridică, în scopul de a fi bine, sau și mai bine, adaptată obiectului activității sale. De exemplu, o societate în nume colectiv, care vrea să subziste după decesul unuia dintre asociați, va putea avînd în vedere prezența unui minor incapabil de a fi comerciant, să se transforme în societate în comandită simplă, sau în societate cu răspundere limitată. La rîndul său, o societate cu răspundere limitată, a cărei activitate a căpătat o mare dezvoltare, se va putea transforma în societate anonimă, sporindu-și astfel capitalul prin plasarea unor acțiuni și prin alte mijloace. Transformarea are adeseori numai un scop fiscal, adică se au în vedere unele schimbări intervenite în legislația fiscală care pot să facă un tip de societate mai avantajos decît altul.

Transformarea unei societăți nu trebuie să fie înțeleasă ca o dizolvare a vechii societăți, urmată de apariția unei noi societăți care să peia patrimoniul precedentei, ci, pur și simplu, ca o modificare a modului juridic de funcționare, ceea ce însă asigură menținerea persoanei juridice, ca o condiție de fond. Deoarece transformarea constituie o modificare statutară, va putea fi efectuată numai cu respectarea condițiilor cerute pentru modificarea statutelor în tipul de societate preconizat. Este necesar, de asemenea, să se îndeplinească integral condițiile de fond cerute pentru noul tip de societate, mai ales, în ceea ce privește volumul capitalului social, numărul a-

sociațiilor și altele. Totodată, este necesar ca și terții să fie avertizați de această transformare, ceea ce în mod obișnuit se realizează prin publicitate, deoarece creditorii sociali, anterior transformării societății comerciale, păstrează garanțiile și dreptul de urmărire conferite de către forma socială veche.

b) **Fuzionarea — scindarea.** Neconținutul progres al științei și tehnicii, apariția neîncetată a unor produse care se fabrică pe baza unor tehnologii necunoscute anterior, concentrarea acțiunilor mai multor societăți în mina unui grup financiar, speculațiile de bursă sînt tot atitea cauze care determină frecvent fuzionări de societăți, după cum pot duce la scindare, cînd anumite interese o cer.

Cînd o societate este absorbită de o altă societate, care subzistă singură, sau cînd două societăți se contopesc pentru a constitui o societate nouă, ne aflăm în fața unei operațiuni de fuzionare. Operația de scindare în schimb, are loc atunci cînd o societate este desființată, iar patrimoniul său este atribuit mai multor societăți. Se poate petrece, în sfîrșit, și dubla operațiune de fuzionare și scindare, cînd o societate cedează, ca aport, patrimoniul său altor societăți existente sau participă cu acestea la constituirea, unor societăți noi.

Toate aceste operațiuni pot să fie efectuate între societăți de tipuri diferite (de pildă, între o societate anonimă și o societate cu răspundere limitată). Decizia de opțiune pentru una sau alta dintre ele sînt adoptate de către fiecare dintre societățile interesate, în condițiile cerute de modificarea statutelor lor, avîndu-se în vedere proiectul de contract stabil de conducătorii celor două societăți și rapoartele cenzorilor. Dacă însă operația proiectată are ca efect creșterea angajamentelor asociațiilor sau sporirea acțiunilor uneia sau mai multor societăți implicate în respectiva operațiune, aceasta nu poate fi hotărîită decît pe baza aprobării unanime a asociațiilor sau a acționarilor, iar dacă operația duce la crearea unor societăți noi, fiecare dintre acestea sînt constituite după regulile proprii tipului de societate adoptat. Proiectul de contract este depus la grefa tribunalului comercial al locului unde se află sediul social al societăților absorbante și absorbite. Reamintim că operația trebuie să facă obiectul unei publicații (aviz inserat într-un jurnal de anunțuri etc.).

Proiectul va fi supus adunărilor asociațiilor, respectiv ale acționarilor, numai după îndeplinirea formelor de publicitate. Vor trebui respectate, de asemenea, diversele formalități de publicitate, prevăzute atît pentru modificările statutare cît și — eventual — pentru crearea unei societăți noi, după ce fiecare adunare a aprobat contractul de fuzionare.

4.2. Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale

Dizolvarea este o instituție juridică specifică societăților comerciale și care se deosebește de încetarea unui contract prin aceea că o societate dizolvată nu-și pierde automat personalitatea juridică și prin ea nu sînt desființate nici raporturile economico-juridice stabilite de reprezentanții societății în funcțiune. Cu alte cuvinte, pentru ca o societate comercială să înceteze total să mai existe, ea trebuie să treacă prin două faze succesive în timp: prima, dizolvarea și, cea de a doua, lichidarea patrimoniului.

a) **Dizolvarea.** Cauzele de dizolvare a unei societăți comerciale sînt multiple, printre care cele care privesc societățile anonime și cele cu răspundere limitată sînt următoarele:

— **împlinirea timpului** pentru care a fost constituită societatea, dacă prin hotărîrea asociațiilor (acționarilor) acest termen nu a fost prorogat pentru o nouă perioadă;

— **îndeplinirea obiectului sau imposibilitatea realizării lui; cîteva exemple de îndeplinirea obiectului:** expirarea

unui contract de concesiune (linii de autobuze, cale ferată etc.), de exploatare a unei mine, de exploatare petroliere etc.; un exemplu de imposibilitate a realizării obiectului: concesiunea unui drept de exercitare a unei mine care printr-un cutremur se surpă total;

— prin acordul de voință al asociațiilor, care au dreptul să hotărască dizolvarea societății și la un alt termen decât cel inițial; o asemenea hotărâre se ia în cadrul unei adunări generale extraordinare; acest mod de dizolvare este destul de frecvent în practică;

— prin hotărârea tribunalului comercial competent, la cererea adresată acestuia de către un asociat, cerere care trebuie să fie temeinic motivată, ca, de exemplu: dacă unii asociați nu-și îndeplinesc obligațiile; dacă între asociați există o stare permanentă de neînțelegere, care compromite buna desfășurare a afacerilor ș.a.; aprecierea legitimității și gravității motivelor invocate revine instanței de judecată, prin hotărârea pe care o pronunță;

— scăderea numărului de acționari sub cel prevăzut pentru societățile anonime, sau, în cazul celor cu răspundere limitată, depășirea numărului maxim de asociați; în asemenea situații, pentru evitarea dizolvării se pot lua măsuri corespunzătoare: atragerea de noi acționari prin vânzarea unor acțiuni, transformarea într-un alt tip de societate etc.;

— reducerea capitalului sub cel minim prevăzut de dreptul național;

— pierderea suferită de societatea comercială, mai mare de trei părți din capitalul social;

— falimentul societății comerciale, de care ne vom ocupa în secțiunea următoare.

Personalitatea juridică a societății dizolvate îi supraviețuiește însă acesteia. Rațiunea supraviețuirii personalității juridice rezidă din necesitatea realizării lichidării creditelor, urmăririi debitelor, transformării bunurilor sociale în disponibilități lichide etc. Ca urmare a păstrării personalității juridice, societatea comercială dizolvată își menține denumirea și sediul social, poate sta în justiție, sau poate fi chiar declarată falită, pe tot parcursul lichidării.

b) Lichidarea patrimoniului. Actul de dizolvare a unei societăți comerciale atrage în mod automat intrarea ei în faza de lichidare, prin aceasta înțelegându-se ansamblul de operațiuni necesare pentru încheierea afacerilor angajate, pentru transformarea în numerar a activului, plata pasivului și, în sfârșit, partajarea valorilor rămase (în numerar sau, uneori, în bunuri).

Pentru realizarea operațiilor de lichidare, asociații numesc unul sau mai mulți lichidatori. Dacă nu se realizează un acord, lichidatorii sunt numiți de către președintele tribunalului comercial competent, prin ordonanță. În cazul în care dizolvarea a fost pronunțată prin hotărârea judecătorească, tot tribunalului îi revine ca, prin aceeași hotărâre, să numească și lichidatorul (sau lichidatorii) societății. Mandatul încredințat lichidatorului este de regulă pe o durată de trei ani, termen care poate fi prelungit, prin voința celor care l-au numit (asociații ori tribunalul comercial), desigur în baza motivării scrise a lichidatorului, din care trebuie să rezulte cauzele pentru care operațiunea nu a putut fi încheiată.

Pe parcursul operațiilor de lichidare, lichidatorii reprezintă societatea, fiind investiți cu atribuții foarte precise:

— conservarea patrimoniului, care se realizează prin luarea tuturor măsurilor pentru ca nici un element al activului să nu fie înstrăinat;

— în scopul reintroducerii în patrimoniu a creanțelor, lichidatorul este investit să urmărească pe cale judiciară pe toți debitorii societății, terțe persoane, putând să exercite aceleași drepturi și împotriva eventualilor asociați debitori;

— transformarea patrimoniului în disponibilități lichide, prin aceste acte înțelegând vânzarea bunurilor mobile și imobile, atribuție care este îngrădită de anumite restricții; pentru vânzarea către o persoană care are calitatea

de asociat, administrator, director general, membru al consiliului de supraveghere, cenzor etc., este necesar consimțământul unanim al asociațiilor sau autorizația tribunalului comercial;

— plata creditorilor societății, operație care trebuie efectuată cu luarea în considerare a celor privilegiați și ipotecari; în vederea regularizării pasivului, pe lângă publicitatea legală privind intrarea în lichidare a societății, în practică lichidatorii efectuează o publicitate suplimentară prin care invită pe toți creditorii să-și formuleze pretențiile, aceasta fiind o cale facilă de stabilire cât mai exactă a creditelor pe care le are de plătit societatea.

În mod normal, activitatea de lichidare a unei societăți se încheie după plata integrală a creditorilor, urmată de împărțirea activului net între asociați (acționari). Între obligațiile lichidatorului intră și aceea de a convoca asociații în vederea stabilirii contului final al societății, pentru a-l descărca de mandatul primit și pentru a controla încheierea lichidării societății. Dacă din diferite motive, adunarea asociațiilor nu poate să ia o hotărâre de ratificare a contului de lichidare a societății, tribunalul comercial hotărăște, la cererea celor interesați. Hotărârea de încheiere a lichidării este inserată într-o publicație de anunțuri, iar în unele cazuri, când legislația națională o prevede, și în buletinul oficial al țării respective.

Activitatea lichidatorilor este controlată de cenzori sau de organe de control numite de tribunalul comercial.

Pe tot timpul lichidării firma comercială a societății va cuprinde mențiunea „societate în lichidare”. Odată cu ultimul act de lichidare încetează și personalitatea juridică.

4.3. Concordatul — moratoriul — falimentul

O conjunctură nefavorabilă, unele erori de ordin economic, de conducere și strategie, sau unele greșeli în procesul de producție ori de comercializare, sînt tot atîtea cauze care pe parcursul funcționării societăților comerciale pot crea dificultăți financiare, care pot merge pînă la situația extremă a încetării plăților. În funcție de gradul dereglării financiare, sistemele de drept ale statelor cu economie capitalistă prevăd căi de atenuare a urmărilor, ce pot fi grupate în două mari categorii:

— concordatul moratoriul și reglementarea judiciară, care au nota comună constînd în aceea că se urmărește salvarea societății comerciale de la dizolvare, apreciindu-se că își va putea îmbunătăți situația financiară, prin măsurile preconizate de conducerea societății și aprobate de creditori;

— falimentul, este măsura extremă și care duce la dizolvarea societății comerciale.

a) Concordatul preventiv. Cunoscut și sub denumirea de concordat prefalimentar, este o convenție intervenită, între societatea comercială debitoare și masa creditorilor, asupra modului și termenelor de plată a creanțelor pe care aceștia le dețin.

Concordatul se poate realiza, fie pe cale amiabilă, fie pe cale judiciară. Cererea de concordat preventiv se adresează de către reprezentanții autorizați ai societății tribunalului competent să declare falimentul, cu precizarea cotei ce poate fi plătită creditorilor (cel puțin 40 la sută), precum și a termenelor de plată și a garanțiilor oferite. Tribunalul convoacă creditorii în adunare generală, unde se hotărăște asupra acceptării ofertei, într-un cvorum de cel puțin o treime din creanțe.

Efectele concordatului preventiv: societatea comercială nu mai este declarată în stare de faliment, reluindu-și astfel activitatea; creanțele se reduc proporțional față de creditori, cu cota concordată (chiar și față de acei care nu au participat sau nu au votat pentru acordarea concordatului); creditorii dobîndesc dreptul să urmărească în mod individual pe debitor, de la data la care acesta s-a obligat să efectueze plățile.

Concordatul preventiv este legiferat în mai toate țările, printre care : Italia (legea din 16 martie 1942) ; Belgia (legea din 1946) ; R.F. Germania (legea din 5 iulie 1927) ; Suedia (legea din 13 mai 1921) ; Egipt (legea nr. 26 din martie 1910) ; Elveția, S.U.A., Canada.

b) **Concordatul postfalimentar.** În majoritatea statelor cu economie capitalistă este reglementată și o altă formă a concordatului și anume a celui postfalimentar.

Cererea societății comerciale făcute pentru acordarea unui asemenea concordat va trebui să arate cota oferită creditorilor chirografari și garanțiile ce se dau ; concordatul se încheie dacă propunerea falitului este primită de majoritatea numerică a creditorilor și care reprezintă cel puțin 2/3 din creanțele admise. Admiterea ofertei de concordat postfalimentar este supusă omologării tribunalului, după care devine obligatorie chiar față de creditorii care s-au opus și care au lipsit de la votarea ei.

Concordatul postfalimentar pune capăt stării de faliment, creind pentru fiecare creditor un nou drept de creanță, al cărui obiect este cota concordată, care nu poate fi mai mică de 40 la sută. De asemenea, el produce toate efectele arătate mai sus, la concordatul preventiv.

c) **Moratoriul.** Este o cale judiciară, care dacă este admisă de tribunalul competent — la cererea comerciantului falit — are ca efect suspendarea executării hotărârii de declarare a falimentului.

Pentru obținerea moratoriului, falitul trebuie să facă dovada că încetarea plăților este cauzată de unele evenimente extraordinare, neprevăzute și care nu au putut fi surmontate la acel moment și că, în fapt, în termenul propus va deveni solvabil.

Dacă cererea este admisă în principiu, se convoacă creditorii, iar aceștia urmează să statueze în fond asupra ei, trebuind să fie aprobată cu o majoritate de cel puțin jumătate din valoarea totală a creanțelor. Pentru încheierea operațiunii se acordă maximum un an, perioadă în care o comisie desemnată de creditorii supraveghează îndeplinirea condițiilor stabilite.

Dacă situația financiară a debitorului s-a îmbunătățit sau dacă se constată că nu sînt posibilități pentru executarea lui, moratoriul poate fi revocat de către tribunal la cererea oricărui dintre creditorii. În această ultimă situație procedura falimentului își urmează cursul.

Moratoriul este legiferat în diferite țări, printre care Belgia, Spania, Italia.

d) **Reglementarea judiciară.** În Franța, printr-o lege din 1967, instituția falimentului în cazul societăților comerciale, așa cum era reglementată prin Codul comercial, a fost înlăturată, instituindu-se procedura reglementării judiciare și a lichidării bunurilor. Potrivit acestei legislații moderne, după sesizare, tribunalul competent are latitudinea să pronunțe două soluții diferite : a) reglementarea judiciară ; b) lichidarea bunurilor.

În situația reglementării judiciare a societăților comerciale, procedura este următoarea : tribunalul numește 1—3 persoane care poartă denumirea de sindici ; aceștia asistă în mod obligatoriu societatea pentru toate actele de administrare și de dispoziție asupra bunurilor ; creditorii trebuie să depună creanțele lor sindicului (sindicilor), care le verifică ; în același timp, societatea este obligată să facă oferte de concordat, precizînd măsurile pe care le are în vedere pentru restabilirea situației sale financiare ; creditorii sînt reuniți și invitați a se pronunța prin vot asupra propunerilor de redresare întocmite de societate ; procentul necesar pentru valabilitatea hotărârilor creditorilor este de minimum jumătate din numărul lor și de două treimi din totalul creanțelor.

După ce concordatul a fost votat și apoi omologat de către tribunalul comercial, devine obligatoriu pentru toți creditorii (chiar dacă nu au participat la vot sau au votat împotriva), iar societatea își recapătă în întregime dreptul de dispoziție și instituția sindicilor își încetează funcția de asistare și controlul asupra actelor de administrare a societății.

În situația în care se apreciază de către tribunalul comercial că aplicarea reglementării judiciare nu va da rezultate, acesta poate declara direct lichidarea bunurilor, adică se declanșează procedura similară falimentului.

e) **Falimentul.** Prin faliment se înțelege starea de încetare a plăților a unui comerciant față de creditorii săi, la cererea debitorului sau a creditorilor. Este o procedură specială de executare silită, unitară, colectivă și concursuală, instituită în favoarea creditorilor, prin împărțirea riscurilor între aceștia.

Oricare ar fi definiția dată, elementele definitorii ale falimentului sînt următoarele :

— dizolvarea întreprinderii prin hotărârea declarativă de faliment și instituirea unei proceduri concursuale speciale de executare silită asupra tuturor bunurilor debitorului ;

— distribuirea produsului lichidării activelor patrimoniale în mod proporțional cu creanțele tuturor creditorilor ;

— sancționarea falitului sau a organelor de conducere a societății comerciale, în raport cu gradul de culpabilitate, sancțiuni care pot fi și de natură penală.

Starea de faliment, poate fi pronunțată la cererea mai multor părți interesate ; societatea care își încetează plățile este obligată să declare acest fapt într-un termen scurt la greșa tribunalului comercial competent din raza căruia își are sediul ca orice alt comerciant. Totodată, este îndatorată să depună la greșă, bilanțul și contul de profit și pierderi, situația valorică a creanțelor sale, a datoriilor sale, cu indicarea numelui și a domiciliului fiecăruia dintre creditorii. Cererea de declarare în stare de faliment poate fi, de asemenea, adresată de către unul sau mai mulți dintre creditorii societății. Acest drept îl au toți creditorii individuali ai societății. Declararea în stare de faliment poate fi pronunțată și din oficiu, de către tribunalul comercial.

Prin efectul sentinței declarative a stării de faliment, întregul patrimoniu al comerciantului falit este afectat creditorilor săi, care sînt uniți în scopul recuperării unei cote proporționale din creanțele lor. Ca urmare, este interzisă urmărirea individuală împotriva falitului, inclusiv pentru despăgubirile destinate să acopere prejudiciul cauzat prin neexecutarea contractului de comerț exterior.

Creditorii astfel uniți constituie așa-numita masă credală, care nu are personalitate juridică, dar în schimb are o individualitate proprie, cu scopul de a asigura repartizarea activului firmei comerciale falite între toți creditorii ei. În vederea constituției masei credale, toți creditorii firmei comerciale declarată în faliment trebuie să depună creanțele lor în 15 zile de la publicarea hotărârii declarative, la greșa tribunalului care a declarat falimentul. Depunerea și verificarea creanțelor sînt esențiale pentru însăși exercitarea urmării concursuale.

Activul firmei falite se compune din bunurile aflate în patrimoniul ei în momentul declarării stării de faliment. În practica raporturilor de comerț exterior trebuie reținut că din acest activ se pot revendica de către proprietarii lor bunurile mobile, administrîndu-se dovada că sînt proprietarii lor.

După admiterea creanțelor, se procedează la lichidarea activului falimentului, prin vânzarea bunurilor firmei comerciale la licitație publică. Suma rezultată din această vânzare se repartizează între creditorii conform tabloului de creanțe verificate și admise, fiecărui creditor atribuindu-se o cotă proporțională cu creanța sa.

Facem mențiunea că la realizarea în fapt a procedurii falimentului concură mai multe organe : judecătorul sindic, numit odată cu declararea falimentului, adunarea creditorilor și, desigur, instanța judecătorească, care, de regulă, este tribunalul comercial.

dr. AI. DETEȘAN

Obligația părților de a preveni și limita prejudiciul

Interesele generale ale economiei impun cu necesitate ca sarcinile de plan să fie executate, în care scop toate unitățile socialiste, atît părțile din contract, cît și organele lor tutelare, sînt obligate de a colabora, luînd toate măsurile ce se impun în vederea realizării tuturor obligațiilor contractuale la termen și în condițiile convenite. În numele acelorasi interese, părțile din contract au datoria de a limita prejudiciul în cazul în care totuși, contractul economic nu a fost executat sau prestațiile au fost realizate în mod necorespunzător, indiferent unde urmează a se localiza paguba. În legătură cu obligația ambelor părți contractante de a acționa în vederea prevenirii sau limitării prejudiciului sînt necesare următoarele precizări.

De regulă, neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a prestațiilor din contractul economic sînt datorate activității necorespunzătoare sau chiar inactivității unității furnizoare. Acesteia îi aparține fapta ilicită (acțiune sau omisiune). În baza principiului colaborării tovarășești dintre unitățile socialiste, unitatea beneficiară — creditorul a prestației — nu are dreptul să asiste pasiv la nerealizarea sarcinilor de plan și respectiv a obligațiilor contractuale de către furnizor, mulțumindu-se a pretinde penalități și eventual daune. Ea trebuie să acționeze pentru contracararea consecințelor negative ale conduitei ilicite a partenerului contractual. Dacă nu are o conduită activă în sensul prevenirii sau limitării prejudiciului, fapta sa se consideră ilicită. Fapta creditorului, deși nu concură la cauzarea prejudiciului și nici nu constituie cauza unică a pagubei furnizorului debitor, totuși ea se consideră ilicită prin simplul fapt că unitatea nu a dat dovadă de o conduită activă. Efectele faptei ilicite a unității creditoare se răsfrînge — așa cum am arătat — nu asupra prejudiciului, ci asupra propriului său drept la despăgubire. Conduita creditorului apare deci, ca o condiție pentru exercitarea dreptului său la despăgubire. Numai făcînd dovada că a acționat în vederea prevenirii sau limitării prejudiciului, unitatea creditoare își poate deschide calea pentru exercitarea propriului său drept la despăgubire.

În practica unităților socialiste se întîlnesc însă, și cazuri în care obligația contractuală nu se execută sau este executată necorespunzător de către unitatea beneficiară care devine astfel debitoarea prestației, iar furnizorul îmbracă calitatea de creditor. Regimul aplicabil este același, indiferent de poziția părților din contract, ceea ce înseamnă că la exercitarea dreptului la despăgubire a furnizorului va acționa ca o condiție conduita acestuia.

Practica arbitrală aplică în mod consecvent această cerință legică a economiei socialiste (Dec. P.A.S. nr. 1595/1977). Astfel, sancționînd lipsa de conduită activă a unui furnizor principal în livrarea utilajului complex, organul arbitral a respins cererea acestuia de despăgubire în calitate de beneficiar de la unitatea colaboratoare pentru livrarea cu întîrziere a unui ansamblu (Dec. P.A.S. nr.

2509/1977). În alt caz, organul arbitral a sancționat fapta ilicită a unității furnizoare care nu a luat măsuri de valorificare a unor cantități de struguri neridicate la termen de beneficiar. Acțiunea în pretenții a furnizorului a fost respinsă pe motiv că acesta avea obligația și posibilitatea de a valorifica strugurii neridicați la termen de beneficiar (Dec. P.A.S. nr. 78/1978).

J. COSTIN

Înlocuirea produselor necorespunzătoare

Înlocuirea produselor cu defecte ca și remedierea lor pot avea loc atît înăuntrul termenului de garanție cît și după expirarea acestuia, pe toată durata perioadei de utilizare normată.

Faptul înlocuirii produsului are ca efect, în planul dreptului, reintrarea acestuia în patrimoniul furnizorului cu toate semnificațiile juridice și implicațiile care iau naștere și anume: livrarea se consideră neexecutată; furnizorul datorează penalități de întîrziere; dacă pînă la expirarea contractului sau a anului de plan înlocuirea nu are loc, furnizorul datorează și penalități pentru neexecutare; în cazul în care dauna unității beneficiare depășește suma acestor penalități, furnizorul este ținut și la daune; prețul nu este datorat. Dacă a fost încasat de furnizor este obligat a-l restitui, fiind de asemenea dator a plăti penalități pentru deținerea unei sume fără îndreptățire.

Înlocuirea produselor este admisibilă fără a se distinge dacă pentru produsele respective se emit sau nu acte de planificare. Dacă furnizorul nu obține alte repartiții pentru materia primă sau materialele necesare fabricării noilor produse în locul celor restituite, este de la sine înțeles că această formă de reparare în natură nu va putea fi adusă la îndeplinire, unitatea urmînd a răspunde cu daune. Dacă produsele ce urmează a fi înlocuite și materia primă necesară fabricării nu fac parte din categoria celor pentru care se emit acte de planificare, producătorul poate proceda la înlocuire, organizînd în condiții optime activitatea sa de producție spre a nu afecta alte obligații contractuale.

Pe toată perioada în care produsul se află în custodie la beneficiar, la dispoziția furnizorului, fiind refuzat ca necorespunzător calitativ, cel din urmă avînd obligația înlocuirii, unitatea beneficiară este datoră a păstra marfa în astfel de condiții încît aceasta să nu se degradeze și mai mult. Dacă unitatea beneficiară a păstrat marfa în condiții necorespunzătoare, agravînd din această cauză deficiențele existente, ea își angajează propria sa răspundere. În situația dată, furnizorul are drept la despăgubiri provenind din degradările pricinuite prin fapta beneficiarului.

O mențiune cu totul specială trebuie făcută cu privire la obligația furnizorilor de materiale de construcții sau de elemente de construcții de a remedia sau înlocui produsele necorespunzătoare calitativ. Aceste unități, potrivit art. 89 alin. 2 din Legea nr. 8/1977 sînt obligate ca, în termen de 15 zile de la primirea comunicării unității de construcții, să remedieze sau să înlocuiască materialele sau elementele de construcții și instalații necorespunzătoare din punct de vedere calitativ. Ele răspund pentru daunele produse prin neexecutarea sau executarea cu întîrziere a acestei obligații.

dr. C. JORNESCU

Probleme locative și de autogestiune a imobilelor

Suprafața locativă

În conformitate cu prevederile art. 2 alin 1 din Legea nr. 5/1973, suprafața locativă cuprinde **suprafața locuibilă și dependențele.**

În continuare, în art. 2 alin. 2, actul normativ citat definește **suprafața locuibilă**, înțelegând-o ca suprafața camerelor care, determinate ca atare prin construcția lor, servesc pentru locuit, **inclusiv holurile și camerele de trecere.** Holul și camerele de trecere sînt cuprinse — potrivit legii — în noțiunea de suprafață locuibilă independent de împrejurarea că au sau nu lumină directă. Deși legea citată nu le menționează expres, camerele de serviciu fac parte din suprafața locuibilă deoarece și ele au fost destinate prin construcție de a fi locuite (în acest sens Trib. Suprem deciziile civile nr. 53/1971 și nr. 1042/1971).

● **Holul** fiind prin destinație, camera în jurul căreia se află celelalte încăperi sau care face legătura între intrarea apartamentului și restul camerelor de locuit sau spre dependențe, este considerat de legea actuală ca făcînd parte din suprafața locuibilă, indiferent de faptul că este folosit de un singur locatar sau de mai mulți. Holul trebuie deosebit de vestibul (antreu) sau de vestiar care este o încăpăre de dimensiuni relativ reduse, situată la intrarea în apartament, făcînd parte din categoria dependențelor (art. 2 alin. final din Legea nr. 5/1973 și dec. civ. a Trib. Suprem nr. 1731/1971). Distincția dintre hol și antreu (vestiar) servește la determinarea suprafeței locuibile (locative), în care este inclus holul. De asemenea, la stabilirea chiriei această deosebire trebuie avută în vedere dat fiind că pentru vestibul (antreu) se calculează o chirie mai mică fiind considerat ca făcînd parte din categoria dependențelor.

Deoarece prin art. 2 din Legea nr. 5/1973 s-a atribuit holurilor caracterul de suprafețe locuibile (ca oricăror altor încăperi destinate prin construcție de a servi pentru locuit), dezafectarea lui și transformarea într-o dependență duce implicit la reducerea suprafeței locuibile. Prin consecință, o asemenea transformare nu poate fi făcută decît cu aprobarea comitetului (biroului) executiv al consiliului popular (Trib. Suprem dec. nr. 1455/1975 și nr. 2148/1972). Holul fiind considerat prin lege ca suprafață locuibilă înseamnă că se datorează chirie și pentru această încăpăre, chiar dacă se află în folosință comună. Într-o astfel de situație, chiria aferentă holului se calculează pentru fiecare locatar principal în raport cu numărul membrilor săi de familie (Trib. Suprem dec. civ. nr. 1495/1970).

Holul poate fi închiriat în exclusivitate unui singur locatar care să-l folosească drept cameră de locuit singur sau împreună cu alți membri ai familiei sale. Cînd a fost închiriat unui singur locatar, holul nu poate servi altor locatari drept loc de trecere. Aceștia urmează să folosească altă cale de acces spre camerele lor, indiferent dacă respectivii locatari au intrat în apartament odată cu locatarul beneficiar al holului sau ulterior.

Holul închiriat inițial în exclusivitate unui singur locatar poate fi ulterior închiriat și altor locatari dar numai cu dubla condiție: ca primului să nu i se restrîngă în acest mod suprafața locuibilă la care are drept în conformitate cu legea și numai dacă celorlalți locatari nu li se poate asigura o altă cale de acces spre camerele lor. (Trib. Suprem, dec. civ. nr. 1514/1967). De la sine înțeles că într-o asemenea situație, cînd holul este repartizat și închiriat mai multor locatari el nu poate servi decît drept cameră de acces și nu de locuit (Trib. Suprem, dec. civ. nr. 143/1969), sau cameră în care să se poată depozita mobilier dar numai în măsura în care nu se știrbește dreptul de trecere și de folosință a altui locatar. În cazul în care dreptul de trecere și de folosință a unui colocatar sînt știrbite, se poate dispune de către instanța judecătorească evacuarea acelor obiecte care, prin dimensiuni, mod de așezare, folosință și destinație sînt de natură să împiedice trecerea și utilizarea normală a holului în aceleași condiții și de către celălalt colocatar (Trib. Suprem, dec. civ. nr. 2183/1967).

● **Camerele de trecere** propriu-zise fac parte — așa cum s-a arătat — din suprafața locuibilă. Totuși ele nu pot fi închiriate separat dat fiind că, potrivit destinației dată prin construcție servesc întotdeauna ca încăperi prin care se trece dintr-o cameră de locuit în alta sau spre o dependență.

Dependențe

Potrivit prevederilor art. 2 alin. final din Legea nr. 5/1973, prin dependențe se înțeleg încăperile care deservesc suprafața locuibilă. Definiția legală continuă cu o enumerare expresă și limitativă a acestora și anume: vestibulul, antreul, tinda, veranda, culoarul, bucătăria, chichineta, oficiul, cămara, debaraua, camera de baie, closetul, spălătoria, uscătoria, pivnița, boxa de subsol, magazia din zid, loggia și terasa acoperită. Deoarece legea citată cuprinde — așa cum am arătat — enumerarea limitativă a

dependențelor, extinderea acestei noțiuni prin analogie nu este permisă, fapt ce impune a preciza exact conținutul ei spre a nu fi supuse aceleiași regim juridic și alte părți din clădire sau încăperi (de pildă, dulapul în perete, podul, magazia din scinduri, terasa neacoperită, balconul neacoperit). Acestea nu pot fi considerate dependențe. Precizăm în continuare termenii folosiți de lege utilizînd în acest scop Dicționarul explicativ al limbii române.

Vestibulul sau vestiarul sinonim cu antreul, este prima încăpăre de dimensiuni mici, a unei locuințe, în care se intră venind din afară. (Trib. Suprem, dec., civ. nr. 1731/1971). În dicționar se găsește și noțiunea de vestiar, definită de asemenea ca fiind o mică încăpăre, la intrarea în locuință, unde se lasă paltoanele, pălăriile etc. Față de înțelesul care li se dă acestor încăperi, este vorba de aceeași dependență.

Tinda este încăpărea de intrare în casele țărănești. Uneori prin tindă se înțelege și prispa, foișorul, cerdacul sau pridvorul.

Veranda este o galerie exterioară (balcon sau terasă), acoperită și închisă cu pereți și ferestre numeroase, care prelungește spațiul camerei de zi, fiind situată la parterul sau etajul unei clădiri.

Culoarul este o încăpăre îngustă și lungă în interiorul unei clădiri, care servește ca loc de trecere între încăperile situate pe același plan.

Bucătăria este încăpărea în care se gătește mîncarea, iar chichineta o încăpăre de dimensiuni reduse (în apartamente mici din blocuri), care servește în același scop (bucătărioară).

Oficiul este o încăpăre mică, lângă sufragerie, unde se depozitează, de regulă, tacîmuri, mîncăruri etc.

Cămara este o încăpăre de dimensiuni reduse, în care se păstrează alimente.

Debaraua o încăpăre, de asemenea, de dimensiuni reduse, în care se păstrează obiecte ce se folosesc mai rar (Trib. Suprem dec. civ. nr. 419/1961) decizie cu caracter orientativ și în prezent.

Camera de baie este o încăpăre special amenajată în acest scop (avînd cadă sau duș). Tot astfel, spălătoria și uscătoria sînt încăperi special amenajate pentru spălarea și respectiv uscarea rufelor.

Pivnița (beciul) este o încăpăre ce se află de obicei sub clădire și este destinată pentru păstrarea unor materiale (lemn, cărbuni) sau a unor produse alimentare.

Boxa la subsol este un compartiment mic avînd destinația de a servi pentru păstrarea unor obiecte. Cît

privește magazia de zid, destinația ei este aceea pe care o arată însăși numirea (de magazie).

Loggia este o încăpere sau galerie exterioră acoperită și deschisă spre exterior prin arcade sprijinite pe coloane sau stâlpi, uneori putând fi exterioară gabaritului clădirii, fiind deosebită de balcon care este definit ca o platformă cu balustrada la peretele exterior al unei clădiri.

Terasa nu are galerii, arcade sau coloane și, după caz, poate fi acoperită sau descoperită.

În esență, pentru a stabili dacă o încăpere face parte din suprafața locuibilă sau este o dependență, trebuie a se avea în vedere, în primul rând, destinația acesteia prin construcție. De exemplu, faptul plasării în bucătărie a unor mobile de cameră nu are caracterul de modificare structurală și deci nu schimbă destinația sa inițială din bucătărie în cameră de locuit. (Trib. jud. Brașov dec. civ. nr 11/1972). Nu poate fi neglijată însă și denumirea sub care această încăpere figurează în contractul de închiriere, în fișa de recuzare ori în ordinul de repartizare.

Este necesar a preciza că printr-o modificare constructivă efectuată ulterior în condițiile legii și cu acordul părților se poate schimba destinația unei dependențe în cameră de locuit și invers.

C. J.

COMBINATUL APICOL BUCUREȘTI
Bd. Ficusului nr. 42
telefon 33 28 32 ; 33 20 50/114

Oferă :

- Cilindru hidraulic buc. 4
- Filtru magnetic tip 110 buc. 1
- Filtru magnetic buc. 2
- Corzi relon de 0,5 kg. 21,500
- Ceramică diferită:
- 50×50 galbenă buc. 6060
- 30×30 diferite culori buc. 1078
- 30×30 italiană kg. 136
- Capace PVC pt. borcane 1 1 buc. 26744
- Drosere de 400 buc. 78
- Drosere de 250 buc. 4
- Hidranți Ø 100 buc. 4
- Cutii hidranți de 100 buc. 5
- Robineți Ø 125 buc. 8
- Menghine de 150 buc. 67
- Ferestre lemn : 160×130 cm cu 3 canate duble, (199 mp × 174,38/ mp buc. 50
- Timplărie metalică : 610×210 cm kg. 5000
- Idem 240×200 cm kg. 800
- Timplărie SECO metal :
- 150×230 cm (2 canate cu 3 ochiuri) buc. 5
- Idem 75×230 cm (1 canat cu 3 ochiuri) buc. 3
- Radiatoare
- Elemente radiator × 10 el ; 600× 220/4 buc. 32
- 3 el — buc. 150
- 5 el buc. 80
- 12 el buc. 18

FABRICA DE UTILAJE PIESE DE SCHIMB — București
Str. Veseliei nr. 5
Cod. 762127
Telefon 23 13 01

Oferă :

- Ventilator V 426 Q = 5000 mc
H = 100 mm CA poz. de montaj 7
cu motor electric 3 Kw×1500 rot/min. buc. 11
- Ventilator V 472/5 Q = 2000 mc
H = mm CA poz. montaj 14 cu motor electric 3 Kw×3000 rot/min. buc. 12
- Ventilator V 454 Q = 3550 mc
H = 650 mm CA poz. montaj 3 cu motor de 13 Kw × 3000 rot/min. buc. 1
- Ventilator V 434 Q = 25000 mc
H = 190 mm CA poz. montaj 3 cu motor electric 22 Kw × 1500 rot/min. buc. 3
- Ventilator V 4-710 Q = 10000 mc.
H = 126 mm CA cu motor electric 5,5 Kw × 1500
- poz. montaj 3 buc. 3
- poz. montaj 12 buc. 1
- poz. montaj 14 buc. 2

L.U.T.I.F.P.E.C. BUZĂU
Str. Dr. Petru Groza nr. 2
tel. 14654

Oferă :

- Cablu electric CYABY 3×120+70 = ml. 1.200
- Cablu electric CYABY 3×50+25 = ml. 930
- Cablu electric CYABY 2×4 = ml. 915
- Țeavă conductă Ø 530×7 = ml. 5.000
- Papuci șenilă cauciuc S 650 = buc. 1.000

INTREPRINDEREA DE PORDUSE ELECTROTEHNICE BISTRIȚA

Drumul Cetății nr. 19

Oferă :

- Cabluri de semnalizare și control izolate în PVC
- STAS 8779/70, sortimentele :
CSYY,
CSYEX,
CSYAbY
și CSYEABY
- toate dimensiunile, sub formă de colaci, de lungimi sub 50 ml.

I.F.E.T. PITEȘTI

Oferă, cu livrare promptă, fără reparație, un sortiment variat de scaune tapisate cu finisaj luciu oglindă sau mat :

Tipul	Preț amănunt	Preț livrare
● Olt III.	248	225
● Argeș	298	268
● Trivale	310	279
● Mariana	325	292

Cei interesați se vor adresa la I.F.E.T. Pitești, str. Dobrogeanu Gherea nr. 1, telefon 36600/interior 151, biroul desfacere.

INTREPRINDEREA DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE ȘI MONTAJE

— ICIM — BRAȘOV

Str. Carpaților nr. 9, telefon 22480

Oferă spre vânzare :

PANOURI HIDRAULICE PENTRU ACȚIONAREA INSTALAȚIILOR DE TURNAREA BETONULUI LA ÎNȚEPRINDERILE DE PREFABRICATE (25 buc).

- tipul „Steaua Roșie” București
cod 651—10—07—000 NID 8073/79
- dimensiuni 1000 × 600 × 500 mm
- presiunea maximă 150 kgf asigurată de o pompă Ex 716— 15°
- debit 28 l/minut
- capacitate rezervor ulei = 250 l.
- prețul = 89.000 lei